

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (*Ophold*). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 35:

Forespørgsel til forsvarsministeren og udenrigsministeren [om NATO's fremtidige udvikling].

Af Villy Søvnald (SF) m.fl.
(Forespørgslen anmeldt 22/3 2002).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (*Ophold*). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 36:

Forespørgsel til økonomi- og erhvervsministeren og fødevarerministeren [om situationen for forbrugerne].

Af Ritt Bjerregaard (S), Jørn Jespersen (SF), Marianne Jelved (RV) m.fl.
(Forespørgslen anmeldt 22/3 2002).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (*Ophold*). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 37:

Forespørgsel til miljøministeren [om udstykning af byggegrunde i skovene og salg af statsskovene].

Af Pernille Blach Hansen (S), Jørn Jespersen (SF) og Christian Brix Møller (RV).
(Forespørgslen anmeldt 22/3 2002).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (*Ophold*). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Forespørgsel nr. F 13:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad er regeringens holdning til, at USA ensidigt opsiger ABM-traktaten?«

Af Villy Søvnald (SF), Aage Frandsen (SF) og Holger K. Nielsen (SF).

(Forespørgslen anmeldt 8/1 2002. Fremme af forespørgslen vedtaget 17/1 2002).

Begrundelse

Villy Søvnald (SF):

Den 13. december sidste år opsigte USA ensidigt ABM-aftalen fra 1972 – den traktat, der ofte i den offentlige debat helt rigtigt er karakteriseret som grundtraktaten for de senere nedrustningsaftaler.

Vi rejste sidste år og såmænd også året før en forespørgselsdebat, fordi vi mener, at netop den diskussion er fantastisk vigtig for det sikkerhedspolitiske hovedspørgsmål: Skal vi fortsat have en international orden, der bygger på internationale aftaler, eller skal den afløses af anarki?

Under debatten for et år siden sagde den konservative udenrigsordfører og nuværende udenrigsminister følgende:

»Hvis USA ensidigt går fra ABM-traktaten, kan Rusland gå fra andre traktater – som vi vil være meget kede af at de går fra – og dermed forringe sikkerheden i Europa, ligesom Kina kan vise sig at blive endnu mere ivrig efter at levere vennerne raketter. Jo flere af disse, som fyres af

fra forskellige verdenshjørner i en eventuel ny krig, jo flere vil jo nå igennem.«

Det var faktisk klogt sagt, men det er jo lige præcis det skrækscenario, udenrigsministeren dengang opregnede, som nu er virkelighed. USA har entydigt opsagt aftalen til udløb den 13. juni i år, og dermed er vi i dag i den situation, der med udenrigsministerens ord fra dengang betyder forringet sikkerhed i Europa og risiko for flere raketter fra forskellige verdenshjørner, først og fremmest Asien.

Og hvorfor nu det? Jo, angiveligt for at imødegå trusler fra slyngelstater, selv om ingen forestiller sig, at det er det virkelige argument. Hvorfor skulle en stat udsætte sig selv for garanteret ødelæggelse, når der er langt mere sofistikerede metoder som bakteriologiske eller kemiske våben? En af erfaringerne fra den 11. september er vel netop, at terroren ikke sætter afsender på, og at den i øvrigt udformes på en måde, ingen havde forventet.

Jeg er overbevist om, at beslutningen om at opsigte traktaten har en ganske anden baggrund, nemlig at Bush-administrationen efter den kolde krigs afslutning ser sig selv som stærk nok til at vikle sig fri af alle internationale aftaler og ser internationale aftaler som en forhindring for, at USA kan agere, som det vil. Vi har set det i forholdet til FN, vi har set det med klimaaftaler, og vi har ikke mindst set det på det sikkerhedspolitiske område, både med hensyn til ikkespredningsaftaler, forbud mod prøvesprængninger osv. Vi er efter SF's opfattelse på vej mod en situation, hvor øget spænding, større modsætningsforhold og et nyt kaprustningsamokløb truer vores fælles fremtid i en negativ spiral, der er den mest truende i mange år. Det er sådanne negative skridt, der bringer denne verden på katastrofekurs.

Den danske regering har valgt en udenrigspolitisk linje, hvor den lægger sig helt op ad de amerikanske synspunkter, men der er også et andet Amerika, der er dybt bekymret over udviklingen, senest gengivet i en artikel i Washington Post i går, som jeg skal vende tilbage til. Netop her kunne Danmark og EU-landene ved en fælles optræden gøre en forskel, og Danmark har som et lille land en oplagt interesse i et aftalesystem, der bibeholdes.

Kl. 10.05

Jeg ser med spænding hen til regeringens besvarelse af forespørgslen.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det er rigtigt, som hr. Willy Søvndal sagde, at USA den 30. december 2001 ensidigt opsagde ABM-traktaten med de foreskrevne 6 måneders varsel, dvs. til den 30. juni 2002.

Opsigelsen var kulminationen på intensive og seriøse drøftelser mellem USA og Rusland om en mulig revision af traktaten. For USA var det nødvendigt enten at få revideret eller at opsigte traktaten for at muliggøre fortsat udvikling af det missilforsvar, som USA har besluttet sig for, og først da det stod klart, at det ikke ville lykkes for USA at opnå enighed med Rusland om en revision eller fælles opsigelse af traktaten, skred USA til sin ensidige opsigelse. Det bør i den forbindelse understreges, at USA hele tiden har fastholdt, at man ikke ønskede at overtræde traktaten, og det er jo også derfor, man opsigte den.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at de politiske omstændigheder, hvorunder ABM-traktaten i 1972 blev underskrevet, er radikalt ændret. Rationalet bag ABM-traktaten afspejlede den kolde krigs terrorbalance, baseret på en politik, som er blevet kaldt »MAD – Mutual Assured Destruction«, det vil sige, at udviklede den ene part et effektivt nationalt missilforsvar, ville modparten blive tvunget til at opruste for at bibeholde sin afskrækkelseskapacitet, hvilket uundgåeligt ville føre til en ny oprustningsspiral.

ABM-traktaten bygger på og fastholder i realiteten den såkaldte MAD-doktrins logik, fordi man besluttede at blotte sig for den anden parts gengældelse for at undgå denne optrapning af våbenmængderne. Denne logik er forældet og ude af trit med verden, som den ser ud i dag. Verden er ikke bipolar, den kolde krig er forbi. Rusland og USA er ikke længere fjender. Begge parter har udtrykt ønske om at forandre de bilaterale relationer og har også forandret dem. De ønsker ikke længere et forhold baseret på en nuklear terrorbalance eller MAD-doktrinen.

Det centrale i forholdet mellem USA og Rusland skal ikke være muligheden for samtidig at kunne lægge hinanden øde. USA og Rusland ønsker begge et forhold baseret på fælles ansvar, fælles interesser og værdier som demokrati og frihandel, og det er naturligvis et ønske, som regeringen deler.

For Rusland kom USA's ensidige opsigelse af ABM-traktaten ikke som en overraskelse, og reaktionen fra Moskva var derfor også afdæmpet.

Præsident Putin har udtalt, at han anser den amerikanske beslutning for at være en fejltagelse, men samtidig erkendes det i Rusland, at et fremtidigt amerikansk missilforsvar ikke er rettet mod Rusland, og at landets missilbeholdning formentlig til enhver tid vil kunne gennemtrænge fremtidige missilforsvar i USA, sådan som jeg også antydede i den tale, som hr. Villy Søvndal refererede til.

Præsident Putin har derfor også klart sagt, at den amerikanske opsigelse af ABM-traktaten ikke udgør en trussel mod Ruslands sikkerhed, og dette er jo i sig selv et markant brud med den kolde krigs logik. Det er en realisering af USA's planer om et missilforsvar, der har nødvendiggjort frigørelsen fra ABM-traktatens begrænsninger. Disse planer tager som bekendt udgangspunkt i en vurdering af, at der i de senere år har kunnet konstateres en øget spredning af masseødelæggelsesvåben og missilteknologi. Flere og flere producere, flere og flere er leveringsdygtige, og at denne spredning involverer irrationelle statslige og, kan det frygtes, ikke-statslige aktører gør, at der er tale om et nyt og uforudsigeligt trusselbillede.

Regeringen er naturligvis grundlæggende enig i, at det nye trusselbillede må tages endog meget alvorligt. Regeringen ønsker derfor ikke at udelukke, at missilforsvar kan være et nødvendigt element for at imødegå truslen om spredning af masseødelæggelsesvåben og missilteknologi. Regeringen finder det også vigtigt at prioritere en styrket international våbenkontrol og ikkespredningsindsats, og hvor det er muligt at have en aktiv politisk dialog med de lande, hvorfra truslen udgår. Vi går også ind for, at man nedbringer mængden af atomare våben, og under Danmarks EU-formandskab agter regeringen således at arbejde for vedtagelse af en adfærdskodeks mod missilspredning og for en fortsat dialog med centrale lande om ikkespredning og nedrustning.

Kl. 10.10

I øjeblikket fører USA og Rusland forhandlinger om etablering af en ny strategisk ramme for international sikkerhed. Det er forhåbningen, og det fik jeg også bekræftet under min samtale med den russiske udenrigsminister Ivanov den 6. marts, at en aftale kan være klar til det næste topmøde mellem Bush og Putin i slutningen af maj 2002. Det er selvsagt ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om indholdet af en sådan aftale. Det er dog vurderingen, at en ny aftale kan komme til at omfatte såvel reduktio-

ner af offensive nukleare arsenaler – det var også det Ivanov gav udtryk for – som en gensidig forståelse og et eventuelt fremtidigt samarbejde om missilforsvar. Efter alt at dømme vil en aftale også omfatte generelle tillidsskabende tiltag, der sikrer fornøden gennemsigtighed og forudsigelighed, også for omverdenen.

Regeringen tillægger selvsagt en sådan ny aftaleramme for international strategisk stabilitet stor betydning, for selvfølgelig mener vi nu, ligesom i fjor og i forfjor, at det er grundlæggende, at traktater er til for at blive overholdt. Men selvfølgelig kan traktater forældes og derfor også fornyes i takt med ændringer i den situation, hvorunder de er blevet til, og det er den proces, vi med forhåbninger ser frem til mellem USA og Rusland.

I den forbindelse er det værd at huske på, at USA og Rusland allerede i princippet er blevet enige om inden for de næste 10 år at foretage nedskæringer i antallet af strategiske sprænghoveder til et niveau på ca. 1.500-2.200. Det nøjagtige antal diskuteres, men dette niveau er under alle omstændigheder lavere, end det var forudsat i den nu strandede START II-aftale. Den præcise aftaleform vedrørende disse nedskæringer kender vi naturligvis ikke, da de først skal drøftes i maj, men regeringen har dog tiltro til, at USA og Rusland vil sikre, at en aftale har den nødvendige gennemsigtighed og indeholder troværdige verifikationsmekanismer. Ellers vil den jo stort set heller ikke kunne blive indgået.

Med det nuværende uforudsigelige trusselbillede er international strategisk stabilitet ikke længere et spørgsmål om at bevare ligevægten mellem to supermagter, men noget langt mere komplekst. Imødegåelse af de trusler, vi står over for i dag, kræver en global tilgang, og regeringen finder det derfor vigtigt, at USA ud over dialogen med Rusland fortsætter med at konsultere både sine allierede og ikke mindst Kina, som jeg også nævnte i talen i fjor om international strategisk stabilitet.

Det er klart, at regeringen fremover vil anske de amerikanske planer om missilforsvar i sammenhæng med forhandlingerne om en ny ramme for international strategisk stabilitet, og regeringen vil naturligvis også fortsat løbende rådføre sig med Folketinget og Det Udenrigspolitiske Nævn i disse spørgsmål.

Med relation til Grønland står regeringen med tilsagnet om løbende og tæt inddragelse af de grønlandske hjemmestyremyndigheder, hvis Thuleradaren skulle indgå i nogle nye planer,

men vi har ikke modtaget nogen henvendelse herom. At Grønland i givet fald inddrages i rigets overvejelser, betragter regeringen som en naturlig og naturligvis ufravigelig del af den tætte dansk/grønlandske dialog om udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Grønland.

Forhandling

Villy Søvnald (SF):

Tak for besvarelsen.

Jeg synes, udenrigsministeren kom let om ved de synspunkter, jeg refererede til, og som blev fremsat for kun 1 år siden. Udenrigsministerens synspunkt er, at forudsætningen er ændret ganske afgørende, men det er vi ikke så overbevist om.

Man kunne nogle gange godt ønske sig, at der foregik en lige så grundig debat herhjemme som den, der f.eks. pågår i USA p.t. Der var en ganske interessant artikel i går i New York Post under overskriften »The Rule of Power or the Rule of Law?«

Det afgørende strategiske spørgsmål, som udenrigsministeren var lidt inde på, men ikke konkluderede på, er: Hvad er det for et mønster, vi ser i amerikansk udenrigspolitisk optræden, hvis vi kigger på det bredt? Det redegøres der for i artiklen. Der redegøres for, at USA siger nej til at underskrive traktaten mod prøvesprængninger, nej til spredningsaftaler, nej til landmineunderskrifter, nej til klimaaftaler osv.

Kl. 10.15

Der tegner sig et mønster, hvor USA forsøger at vride sig fri af aftalesystemet på alle punkter for at kunne agere i forhold til umiddelbare amerikanske interesser. Her savner jeg udenrigsministerens svar på, om han deler den overordnede analyse, at USA under Bush-administrationen generelt er på vej væk fra et internationalt aftalesystem, og om det ikke bekymrer udenrigsministeren. Er USA overordnet overhovedet interesseret i at indgå i et aftalesystem, eller er USA i dag i en magtposition under Bush-administrationen, hvor man ønsker handlefrihed på alle punkter? Det er det afgørende indledningsspørgsmål til en sikkerhedspolitisk debat, synes jeg.

Det næste, der er en lidt større analyse værd, synes jeg, end udenrigsministerens besvarelse, er diskussionen om de strategiske atomvåben. Udenrigsministeren ser det sådan, at vel skrotter man ABM-traktaten ved, at USA ensidigt opsi-

ger den, men til gengæld får man en gevinst, fordi de langtrækkende strategiske atomvåben skæres ned.

Der udkom for nylig et amerikansk skrift, som fortæller om den amerikanske atomstrategi. Det hedder »Nuclear Posture Review«, det blev forelagt Senatet den 28. januar, og det er et offentligt tilgængeligt papir. Heri redegøres der for følgende: Nedskæringerne sker gennem fjernelse; man oplagrer, men man destruerer ikke bomber. De puttes altså i nogle lagre, som de kan tages frem fra, hvis der er brug for dem på et senere tidspunkt.

Jeg tror, alle forventede, at det, vi talte om, var destruktion af våben, der derfor ikke kunne genanvendes. Det er det altså ikke. Det, der er tale om, er, at de puttes væk, og de kan derfor tages frem igen på det tidspunkt, hvor der er brug for det. Natural Resources Defence Council fastslår, at i virkeligheden bevares en evne til at indsætte 15.000 atombomber med det amerikanske udspil – 15.000 atombomber! Det er vel derfor, at nogle har karakteriseret det, Bush-administrationen er i gang med, som rent bluff, og det er vel derfor, at russerne blev ganske vrede, da de opfattede, hvad der var i gang.

Det andet, udenrigsministeren var rundt om, var Kina. Hvis man kigger på det, har den umiddelbare konsekvens for kineserne jo været, at de er nødt til at forberede sig på situationen. De opruster ganske kraftigt. Kinas forsvarsbudget stiger fra sidste år til i år med 17,6 pct. eller 3 mia. kr. Kina har ganske vist ikke noget voldsomt stort forsvarsbudget, men det er jo ganske tydeligt, at netop opsigelsen af aftalesystemet betyder, at hvert land sikrer sig for sig og sikrer, at man har den kapacitet, der gør, at man er i stand til at agere, også sikkerhedspolitisk. Det er vel den virkelig alvorlige situation efter ABM-traktatens opsigelse.

Jeg synes, at udenrigsministeren vurderede den russiske reaktion alt, alt for positivt. Russernes reaktion er uforudsigelig, vel også fordi russerne sammenligner det med andre strategiske ting, som de er optaget af, når det gælder om at indgå en større aftale. Der er slet ingen tvivl om, at russerne er dybt bekymrede ved udsigten til at skulle agere uden et aftalesystem.

Det, der er det virkelig alvorlige, er de psykologiske virkninger af at bevæge sig væk fra aftalesystemet. Og det er de skader, vi efter min opfattelse ser i øjeblikket, nemlig at landene er i gang med en ny oprustningsbølge, som er affødt

af en situation, hvor aftalesystemet er under afvikling. Jeg skal derfor runde af med at fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Idet Folketinget beklager den ensidige amerikanske opsigelse af ABM-traktaten og konstaterer, at de amerikanske planer om et missilforsvar indeholder en oplagt risiko for et nyt rustningskapløb, som vil stå i vejen for aftaler om ikkespredning af atomvåben, opfordrer Folketinget regeringen til

- at bekræfte behovet for fastholdelse og videre opbygning af et internationalt aftalesystem om forpligtende nedrustnings-, ikkesprednings- og våbenkontrolaftaler for at undgå en yderligere negativ spiral af stigende international spænding, mistillid og kaprustning,
- at bekræfte villigheden til i EU-samarbejdet at prioritere arbejdet for at forme fælles udenrigspolitiske standpunkter som en modvægt imod de meget stærke amerikanske tendenser imod enegang,
- at der sker en nøje koordination med og hensyntagen til Grønlands holdning og interesser i spørgsmålet om Thuleradaren, hvor det sikres, at Grønland får afgørende indflydelse på sikkerhedsspørgsmål af vital betydning for Grønland og den grønlandske befolkning, og
- at Folketingets vedtagelse af 5. marts 1987 vedrørende Thuleradaren bekræftes.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 35).

Kl. 10.20

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Troels Lund Poulsen (V):

ABM-traktaten, som i dag er til debat her i Folketinget, har en speciel plads i dansk udenrigspolitik. Som ikkeatomar militærmagt er Danmark nemlig ikke en del af traktaten.

I Venstre mener vi, at traktaten er et gode, og at den har styrket og fremmet stabilitet og afspænding på den internationale politiske og militære scene. Men vi respekterer også, at traktaten er indgået på et særligt tidspunkt i historien, da særlige forhold gjorde sig gældende, og vi noterer os ikke mindst, at den blev indgået mellem to stormagter.

Vi mener derfor heller ikke, at der er grund til at stille sig på bagbenene, hvis de to parter eller blot den ene af parterne ønsker at udtræde af traktaten, såfremt dette ikke påvirker freden og stabiliteten i Europa negativt, og Venstre mener ikke, at USA's varslede udtræden af traktaten har denne effekt.

ABM-traktaten var svaret på et meget specifikt historisk problem. I tiden efter Anden Verdenskrig oplevede verden et hidtil uset våbenkapløb mellem de to eneste virkelige supermagter i verden. USA og Sovjetunionen besad hver især atomvåben nok til at udslette hinanden og resten af verden adskillige gange, og i erkendelse af denne trussel forhandlede parterne en kontrakt på plads, der løste problemet på to måder.

For det første lagde man et loft over antallet af sprænghoveder, USA og Sovjet hver især kunne besidde, og for det andet udtænkte man en politik, »Mutual Assured Destruction«, hvorved parterne ville vægre ved sig at bruge atomvåben, fordi de vidste, at et angreb næsten øjeblikkelig ville medføre et tilsvarende modangreb fra fjenden. ABM-traktaten var med andre ord løsningen på en spændt politisk situation, der skulle forhindre verdens ødelæggelse gennem en atomkrig.

Den balance, ABM-traktaten skabte, kunne eksistere af flere årsager. For det første var verden opdelt i to nogenlunde lige stærke blokke, nemlig NATO og USA samt Warszawapagten med Sovjetunionen i spidsen. For det andet var disse to blokke fjendtligt indstillet over for hinanden. For det tredje kendte traktatens parter deres fjender. For det fjerde muliggjorde traktaten et stop for opbygning af de atomare arsener. Og endelig for det femte havde de to parter kontrol med produktion og spredning af atomvåbnene. Parterne havde med andre ord kontrol med de faktorer, der gav traktaten mening.

Det trusselbillede, som vi kendte under den kolde krig, hvor de to supermagter, som jeg så må sige afbalancerede hinanden med truslen om gensidig udslettelse, er ved forstandige aftaler om nedrustning ændret totalt. I dag udgør slyngelstater eller uregerlige lande som Nordkorea, Iran og Irak en ny latent trussel mod fred og sikkerhed. Det er lande, hvis ledere lader hånt om deres fattige befolkninger, som ikke tænker rationelt, og som hader demokratiske principper. Vi har jo set, med hvilken kynisme et land som f.eks. Irak har brugt masseødelæggelsesvåben over for sin egen befolkning. Ekstra bekymrende er det derfor også, at disse lande allerede har

eller vil få fremførelsesmidler til disse våben, uden at det er påkrævet af hensyn til landenes sikkerhed.

Det er USA's planer om realisering af et misilforsvar, der har gjort det nødvendigt for USA at opsigte ABM-traktaten. For USA var det nødvendigt enten at få revideret eller opsagt traktaten for at muliggøre fortsat udvikling af et misilforsvar. Først da det var klart, at USA ikke ville komme til enighed med Rusland om en revision eller en fælles opsigelse, skred USA til en ensidig opsigelse.

Venstre har i samme forbindelse noteret sig, at den amerikanske opsigelse ikke kom som en overraskelse for Rusland, samtidig med at præsident Putins reaktion var behersket. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at præsident Putin har sagt, at en opsigelse af ABM-traktaten ikke udgør en trussel mod Ruslands sikkerhed. Dette er jo et historisk skifte i russisk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Venstre kan derfor ikke se, at freden og stabiliteten i Danmark, Europa eller verden er truet.

Kl. 10.25

ABM-traktaten skabte stabilitet, men denne stabilitet har Europa efter Murens fald helt taget til sig som sin egen. Traktaten er ikke længere en forudsætning herfor. Forudsætningen er snarere alles vilje til at være åbne over for den nye situation.

Det er nu mere end 10 år siden, at Sovjetunionen opløstes. Det er endnu længere siden, at verden var truet af en ny atomkonflikt, og hvis ikke alle erkender det, så lad mig hermed proklamere, at den kolde krig er slut. Af samme grund kan den kolde krigs traktater heller ikke nødvendigvis dække alle de behov, de tidligere to atommagter har i dag.

Venstre mener således, at der er vigtige grunde til at lade Rusland og USA justere deres respektive politik på området, og derfor er det også med interesse, at Venstre følger de forhandlinger, der foregår mellem USA og Rusland. I Venstre er vi fulde af fortrosthed til, at der nok skal blive lavet en ny strategisk ramme, der vil betyde en betydelig nedskæring i antallet af strategiske sprænghoveder.

Endelig noterer Venstre sig med stor tilfredshed, at regeringen løbende vil holde Grønland tæt inddraget, hvis Thuleradaren skulle indgå i nogle nye planer.

På den baggrund vil jeg gerne på vegne af Venstre, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti,

Det Konservative Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer regeringen til at arbejde for, at USA og Rusland når til enighed om en ny, aftalt ramme for international stabilitet, herunder betydelig nedskæring i antallet af strategiske atomvåben.

Folketinget henviser i øvrigt til Folketingets vedtagelse den 3. maj 2001.«
(Forslag til vedtagelse nr. V 36).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Også dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

To spørgsmål til en start til Venstres ordfører.

Det ene er om den meget interessante definition på slyngelstater som nogle, der lader hånt om de fattige befolkninger, og som hader demokratiske principper. Med den definition kan man jo nok udvide antallet af slyngelstater noget. Det undrer mig utrolig meget, at Venstres ordfører ikke nævnte f.eks. Saudi-Arabien som en af slyngelstaterne eller Pakistan som en af slyngelstaterne eller Kina som en af slyngelstaterne. Hvorfor tilhører de ikke den kategori af slyngelstater, som skal bekæmpes på samme måde som de relativt latterlige små lande, der hedder Iran, Irak og Nordkorea?

Så vil jeg også godt spørge hr. Troels Lund Madsen: Når vi diskuterer Tjetjenien og menneskerettighederne, har vi store problemer med at provokere Rusland, sådan som vi så i går, men når det gælder spørgsmålet om at give ret til, at man bruger militær oprustning osv., har vi ikke noget problem med at provokere Rusland. Er der den sammenhæng i Venstres politik?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Blot to konkrete spørgsmål til Venstres ordfører.

For det første hæftede jeg mig ved, at Venstres ordfører nævnte, at Venstre ikke mener, det er problematisk at opsigte ABM-traktaten, så længe det ikke udgør nogen sikkerhedstrussel i Europa. Det var det ordvalg, hr. Troels Lund Poulsen brugte, og jeg vil bare høre, om det er

sådan, at man indsnævrer sit engagement til kun at se på, hvordan sikkerhedstruslen er i Europa. Hvad med den globale sikkerhedstrusel, hvad med den globale destabilisering, hvis man opsiger en sådan aftale? Jeg synes, det er meget vigtigt at få det aspekt belyst lidt mere grundigt efter den ordførertale.

Punkt to: Jeg hørte ikke ét eneste sted Venstres ordfører beklage den ensidige opsigelse af ABM-traktaten fra USA's side, og jeg skal bare høre, om Venstre ikke vil beklage, at USA ensidigt har opsagt den aftale. Det er meget interessant at høre, hvad Venstre har at sige om det punkt.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Der er altid noget imponerende ved at høre Bush-administrationens sikkerhedspolitiske synspunkter så klart gengivet i Danmark, som Venstre er i stand til i enhver situation. Det er en ren repetition af Pentagons synspunkter, vi bliver udsat for.

Kl. 10.30

Det er derfor, at jeg spørger sådan lidt analytisk: Betyder det overhovedet noget det der med en aftale om fjernelse af atomvåben? Er det afgørende for Venstre, om de bliver fjernet, ved at de bliver puttet i en eller anden silo, hvor de så kan hentes frem i løbet af en uges tid, eller ved at de bliver destrueret? Det er faktisk en afgørende diskussion i forhold til Rusland. Betyder det noget for Venstre, eller er det lige meget, bare de ikke står sådan, at de er helt synlige? Er det afgørende, om de bliver destrueret eller de bliver puttet i silo?

Formanden:

Så er det hr. Troels Lund Poulsen – hvis man ønsker ordet, må man godt markere.

(Kort bemærkning).

Troels Lund Poulsen (V):

Først til hr. Søren Søndergaard, der efterlyser en yderligere definition af slyngelstater: Jeg vil ikke her fra Folketingets talerstol begynde at lave en ny definition. Jeg nævnte nogle af de lande, som jeg definerer, og som Venstre definerer som slyngelstater. Det gjorde vi også i forbindelse med den debat, der var sidste år. Og det er lande, som helt kategorisk ønsker at undertrykke menneskerettigheder, og som jo også for Iraks vedkommende ikke har tøvet med at bruge masse-

ødelæggelsesvåben, endog heller ikke over for sin egen befolkning.

I forhold til spørgsmålet fra hr. Søren Søndergaard om at provokere Rusland vil jeg sige, som jeg sagde i min ordførertale, at reaktionerne fra Rusland har været afdæmpede, og som jeg også sagde i ordførertalen, lægger vi vægt på, at man når frem til en aftale mellem USA og Rusland. Der er i øvrigt også meget, der i øjeblikket tyder på, at man på topmødet vil nå frem til en aftale, som gør, at der bliver tale om en nedrustning.

I forhold til spørgsmålet fra hr. Jeppe Kofod, om Venstre også interesserer sig for det, der er uden for Europa, kan jeg kun bekræfte, at det gør Venstre. Venstre mener ikke, at det her er en aftale, som kun har betydning for Europa, den har også betydning for verden, og det håber jeg så hermed at have gjort klart.

Jeg vil så også sige til hr. Jeppe Kofod, at vi selvfølgelig beklager, at aftalen bliver opsagt, men vi erkender også, at det er ud fra et nyt sikkerhedspolitisk billede, og det gjorde jeg meget ud af at understrege i min ordførertale. Sikkerhedsbilledet er ikke, hvad det har været før.

ABM-traktaten bygger på en anden historisk forudsætning end den, vi ser nu, og det er derfor, at jeg synes, det er særdeles naturligt, at man reviderer aftalen og også laver en ny, for det er ikke længere en kold krig, vi befinder os i.

Endelig til hr. Villy Søvnald om, hvorvidt det er afgørende, om våbnene bliver destruerede eller de bliver puttet i siloer: Jeg vil sige, som jeg også sagde i min ordførertale, at for Venstre er det afgørende, at man får lavet en aftale, som sikrer en nedrustning, og som får nedbragt antallet af sprænghoveder. Vi noterer os, at det går i den retning, og det er vi selvfølgelig glade for. Og det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt vi er en del af Bush-administrationen eller ej; vi er et selvstændigt parti.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

For det første skal jeg lige beklage over for hr. Troels Lund Poulsen, at jeg kaldte hr. Troels Lund Poulsen for hr. Troels Lund Madsen. Sådan er det, når man kender folk som »Troels« eller »Lund« eller »Troels Lund«, men ikke med det sidste navn, men det er altså hr. Troels Lund Poulsen, jeg taler til. Undskyld.

Spørgsmålet er om de her slyngelstater: Det, der er problemet, er jo, hvorfor man bliver ved med at snakke om de her slyngelstater i denne her sammenhæng, når man ikke snakker om de

andre stater, som udviser nøjagtig de samme kendetegn, som hr. Troels Lund Poulsen gør opmærksom på, altså spørgsmålet om at undertrykke sin egen befolkning.

Hr. Troels Lund Poulsen vil vel ikke herfra sige, at Saudi-Arabien ikke undertrykker sin egen befolkning? Så kan man sige, at Saudi-Arabien jo ikke har nogen atomvåben. Jamen hvad så med Pakistan? Undertrykker Pakistan ikke sin egen befolkning? Er det ikke et militærdiktatur, der er i Pakistan? Har de ikke atomvåben i Pakistan? Har de ikke affyringsmateriel i Pakistan? Er Pakistan oven i købet ikke meget ustabil, hvor man kan forestille sig, at dybt fundamentalistiske kræfter kommer til magten?

Jeg forstår simpelt hen ikke, hvad rationalet er bag at hænge nogle ganske bestemte lande ud.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Jeg takker Venstres ordfører for svaret: at Venstre også beklager den ensidige opsigelse af ABM-traktaten, som USA har foretaget. Det er utrolig vigtigt, for det, man nærmest kunne forstå på ordførertalen, var, at det var helt legalt at opsigte aftalen.

Så skal jeg i forlængelse af dette spørge, om det så også betyder, at man, når f.eks. statsminister Anders Fogh Rasmussen er på besøg i Det Hvide Hus, så også dér nævner, at man egentlig synes, at det var en forkert beslutning at opsigte ABM-traktaten.

Kl. 10.55

Det er jo vigtigt, at Danmark også her siger, hvad vi mener, for hvis det ligesom er standarden, at man bare kan opsigte aftaler ensidigt, hvor har vi så kampen for nedrustning internationalt, hvis alle lande bare kan varetage egne snævre interesser og ikke lade sig forpligte overhovedet?

Det er det, der er spørgsmålet her i dag, og derfor er jeg glad for, at Venstre på det her punkt deler Socialdemokratiets bekymring over, at den her ensidige opsigelse af ABM-traktaten kan føre til større anarki, når man ser på det internationale nedrustningsregime.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Tak for svaret fra hr. Troels Lund Poulsen, hvor jeg forstod, at det afgørende sådan ikke var, hvad aftalen kom til at indeholde. Det afgørende var for hr. Troels Lund Poulsen, at der blev en

aftale. Det synes jeg er et lidt – undskyld udtrykket – løstagtigt forhold at have til aftaler. Det afgørende er vel, om atomtruslen bliver dæmpet ved sådan en aftale eller ej.

Det, der fremgår af alle de tilgængelige officielle materialer, der er udarbejdet i USA, er, at der ikke bliver færre atomvåben. De bliver pakket væk, og de kan tages frem igen. Og derfor er det bluff at lave en argumentation, der hedder, at det her betyder en voldsomt større sikkerhed i forhold til en atomkrig i den her verden. Det gør det desværre ikke.

Jeg må sige, at jeg synes, det er lidt overraskende, at det her er et synspunkt, som ingen interesse har for Venstre. Bare der bliver en aftale, uanset hvilken aftale det så bliver, er Venstre tilfreds. Det synes jeg er meget lidt at stille sig tilfreds med.

(Kort bemærkning).

Troels Lund Poulsen (V):

Først og fremmest et svar til hr. Søren Søndergaard i forhold til slyngelstater: Det tilkommer ikke mig her i dag at skulle stå og lave en gennemgang af samtlige verdens lande i forhold til, om de overholder demokratiske spilleregler eller ej.

Nu valgte jeg i min ordførertale at nævne tre lande, og det er tre tilfældigt valgte lande. Det kunne lige så godt have været nogle andre. Men når jeg vælger de lande, og når jeg vælger ét land, er det jo primært for at vise, at verden har forandret sig siden den kolde krig. Verden er ikke længere bygget på to atommagter, der stabiliserer hinanden eller balancerer med hinanden, som jeg sagde i min ordførertale, ved en aftale. Det er jo det, der gør forskellen.

Til hr. Jeppe Kofod: Jeg var desværre ikke til stede, da statsministeren besøgte Det Hvide Hus, og derfor kan jeg af gode grunde ikke referere, hvad der er sket.

Til sidst til hr. Villy Søvnald: Venstre ser selvfølgelig ikke med ligegyldighed på, hvilken aftale man indgår. På ingen måde. Men lad mig sige igen: Den kolde krig er slut. Der er en ny verdensorden nu, som gør, at ABM-traktaten ikke længere har den historiske betydning, som ABM-traktaten havde tidligere. Derfor ser vi med fuld fortrøstning på, at både præsident Putin og præsident Bush er interesseret i at lave en ny aftale, som betyder, at man nedrufter, og det synes jeg er et vigtigt signal, og det er godt for verdensfreden.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nej, jeg tror ikke, at de lande var tilfældigt valgte lande. Jeg tror, at det var et udtryk for, at Venstre i denne her sag er et præcist ekko af den amerikanske udenrigspolitik og også et præcist ekko af de amerikanske fjendebilleder, for de tilfældige lande, som Venstres ordfører valgte, er lige præcis de tilfældige lande, som også er USA's fjendebilleder.

Det, der jo er lidt tankevækkende i hele den her diskussion, er, at Venstre som det afgørende regeringsparti har valgt i den grad at gøre sig til et instrument for viderebefordring af den amerikanske udenrigspolitik og de amerikanske fjendebilleder.

Den situation, vi står i nu, er jo ikke nogen ny situation. Det er faktisk adskillige år siden, at den kolde krig sluttede. Det er i hvert fald 10 år siden. Det, at den kolde krig er slut, burde jo ikke være et argument for at opsigse den slags aftaler, men for at gå ind og forhandle nogle nye aftaler, der kunne erstatte dem, der var. Det dårligste udgangspunkt er da at opsigse dem, før man forhandler nogle nye.

(Kort bemærkning).

Troels Lund Poulsen (V):

Til hr. Søren Søndergaard: Jeg noterer mig selvfølgelig, at Enhedslisten har det synspunkt, at Venstre er et ekko af USA. Det synes jeg ikke at vi skal diskutere mere i dag, her har vi vidt forskellige holdninger.

Kl. 10.40

Jeg vil så sige i forhold til spørgsmålet om ABM-traktaten, at der bliver forhandlet en ny aftale på baggrund af den opsigelse, som USA har givet. Det er den forhandling, som allerede foregår nu, og der er tegn i sol og måne på, at den vil kunne nedbringe antallet af våben betragteligt. Det er noget, som jeg synes, at man må forholde sig til, hvad enten man kan lide det eller ej.

Lad mig så til sidst sige: Ja, den kolde krig er slut. Der er et helt nyt verdensbillede, som gør, at ABM-traktaten ikke længere har den forudsætning, som ABM-traktaten havde, da den blev indgået. Det tror jeg at jeg har sagt mange gange fra Folketingets talerstol, og sådan bliver det ved med at være. Derfor er det vigtigere at have en dialog mellem Rusland og USA om den fremtidige udenrigs- og sikkerhedspolitiske nedrustning, end det er at bibeholde en traktat, som ikke længere har det samme udgangspunkt, som da den blev indgået.

Jeppe Kofod (S):

Det kom næppe som en stor overraskelse for iagttagere af præsident Bushs politik, da USA i december sidste år opsagde ABM-traktaten med Rusland fra 1972. Det er beklageligvis et udtryk for amerikansk enegang, at man ensidigt opsagde aftalen og ikke for alvor forsøgte at forhandle en løsning på plads med den anden part, Rusland, før man foretog de yderliggående skridt. Men det er også udtryk for magten fra de mest konservative kræfter i USA, der har gjort de amerikanske planer om et missilforsvar til et ideologisk projekt, hvor alle midler tilsyneladende helliger målet.

Det er selvfølgelig for mange af os dybt skuffende, at USA ensidigt opsiger ABM-traktaten, der siden 1972 har reguleret atomnedrustningen, og man kan frygte, at beslutningen sætter gang i et nyt våbenkapløb, som også FN's generalsekretær, Kofi Annan, udtrykte det tilbage i december måned.

ABM-traktaten har igennem mange år fungeret som en hjørnesten for at opretholde den globale fred og sikkerhed og strategiske stabilitet. Derfor er svaret på nutidens trusler og nedrustningspolitik ikke amerikansk enegang i form af opsigelse af ABM-traktaten. Derimod handler et holdbart svar om forpligtende internationale aftaler inden for nedrustning og ikkespredning af masseødelæggelsesvåben.

For Socialdemokratiet er der ingen tvivl om, at ABM-traktaten og andre nedrustnings- og ikkespredningsaftaler udgør et fast fundament i den sammenhæng, et fundament, hvor man kan sige, at kold krig langsomt er begyndt at blive løst af varmt venskab præget af tillid og forpligtende samarbejde globalt.

Vi mener derfor også, at den danske regering skal kæmpe for, at spredning af masseødelæggelsesvåben og missilteknologi imødegås gennem en styrket international våbenkontrol og ikkespredningsarbejde samt – og det er vigtigt – en aktiv politisk dialog med de lande, hvorfra truslen udgår. Man skal måske i langt mindre grad bruge sin energi på at falde på knæ for de mest konservative og reaktionære kræfter i USA, der måske i virkeligheden udgør den væsentligste trussel for sikkerheds- og nedrustningsarbejdet i dagens verden, netop fordi de ikke er parate til forpligtende aftaler, netop fordi de ikke er parate til partnerskab.

En eventuel opbygning af et amerikansk raketskjold, hvis form, indhold og omfang stadig er ganske uvis, skal ikke blot foretages under

hensyn til det førnævnte aftalekompleks, men også set fra vores synspunkt føre til en væsentlig reduktion af masseødelæggelsesvåben. Det er helt centralt, at summen af svarene på de nye udfordringer fører til en mere sikker verden og ikke til ny oprustning og spredning af masseødelæggelsesvåben. For Socialdemokratiet er det helt afgørende, at vi ikke taber det, som vi vandt ved den kolde krigs afslutning.

Jeg skal så afslutningsvis give partiets støtte til det forslag til vedtagelse, der blev fremsat af hr. Troels Lund Poulsen, og også understrege, at det selvfølgelig er vigtigt, hvis USA går videre med planerne om at opbygge et missilforsvar, at de grønlandske myndigheder og Grønland i det hele taget og deres synspunkter inddrages tæt i den proces.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Politik har jo, som gamle Hørup sagde, at gøre med at dele sig efter anskuelser.

Jeg hørte under de korte bemærkninger hr. Jeppe Kofod undre sig over, at Venstre ikke beklagede, at USA ensidigt har taget skridt til at opsigse ABM-traktaten. Nu står man så med et forslag til vedtagelse, som jeg forstår at Socialdemokratiet har tilsluttet sig, som intet indeholder af de i øvrigt udmærkede synspunkter, som jeg synes var indeholdt i hr. Jeppe Kofods ordførertale og korte bemærkninger.

Kl. 10.45

Der er ikke tilløb til nogen beklagelse. Hvorfor stemmer man så ikke for det forslag til vedtagelse, der faktisk indeholder en beklagelse af, at USA ensidigt opsiger?

Der er ikke nogen som helst kritik af det, hr. Jeppe Kofod meget rigtigt, synes jeg, karakteriserede som at falde på knæ for de mest konservative kræfter i USA. Er det ikke det, dette forslag til vedtagelse i virkeligheden er udtryk for?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Til hr. Villy Søvnald: Jeg mener, at det forslag til vedtagelse, som vi også er medforslagsstillere til, er i klar forlængelse af den politik, vi også førte, da vi var i regering. Det henviser jo ligefrem til den vedtagelse, vi havde den 3. maj 2001, vedtagelse nr. V 100, hvor vi også udtrykte, at det er vigtigt, at USA og Rusland indgår en aftale for at sikre, at man får tilstrækkelig nedskæring i de strategiske atomvåben og sikrer in-

ternational stabilitet; de lægger vægt på partnerskabet.

Derfor er der jo i det udsagn også en beklagelse af, at USA har taget et ensidigt skridt til at opsigse ABM-traktaten uden efter vores opfattelse for alvor at have prøvet at få en forhandlingsløsning på plads, før man opsagde aftalen. Så jeg mener ikke, at det er en fair kritik.

Så vil jeg i øvrigt sige i forhold til den vedtagelse, som SF har fremsat, at der er mange af de punkter, vi er meget enige i. Nu har vi valgt en kortere vedtagelse, men mange af de synspunkter, som SF redegør for i vedtagelsen, kan vi godt tilslutte os. Så på det punkt tror jeg ikke at der er så stor uenighed.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Men der er jo sket et og andet, siden vi havde denne her diskussion sidst – det er jo derfor, vi har den igen – nemlig at USA ensidigt opsagde aftalen den 13. december sidste år.

Jeg synes alligevel, det er imponerende efter, synes jeg, så stærk en ordførertale, hvor man fastholder de rigtige synspunkter om, at det er dybt skuffende med opsigelsen af ABM-traktaten, hvor man på korte bemærkninger går på Venstre og spørger, om ikke Venstre er enig i, at det er beklageligt – og det indrømmer Venstre så at det er – at de end ikke omtaler det i vedtagelsen, men henviser til en vedtagelse, som er fra den 3. maj sidste år, som er lang tid inden det her begivenhedsforløb.

Jeg forstår altså ikke, at man kan have de synspunkter og så lade være med at give udtryk for dem i vedtagelsesform sammen med dem, man er enig med.

Jeg synes også, det må være lidt underligt for Socialdemokratiet at placere sig sammen med ekkoet fra Pentagon i den her sikkerhedspolitiske debat, når man ikke har de synspunkter. Hvorfor stemmer man så ikke for den vedtagelse, som med hr. Jeppe Kofods ord i øvrigt var en fornuftig vedtagelse? Hvad er det, man er så bange for?

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

For det første vil jeg gerne sige til hr. Villy Søvnald, at jeg synes, jeg i min ordførertale lagde meget klart vægt på den beklagelse af det ensidige skridt, USA har taget i den sammenhæng, med opsigelse af ABM-traktaten. Det er Socialdemokratiets holdning til spørgsmålet, og jeg mener

også, at det meget korte forslag til vedtagelse, vi har fremsat, indeholder det, at vi egentlig mener, at det vigtigste er, at USA og Rusland når til enighed om en ny aftaleramme. Det lægger vi meget vægt på.

Men at vi har sådan en kort vedtagelse, synes jeg ikke legitimerer, at man går op og siger, at vi ikke giver udtryk for vores beklagelse over opsigelsen af ABM-traktaten. Det gør vi, og jeg gav i min ordførertale fuldstændig udtryk for det synspunkt, som Socialdemokratiet står for i denne her sammenhæng. Så der er ikke så meget at komme efter.

(Kort bemærkning):

Villy Søvnald (SF):

Jeg er enig. Jeg vil godt rose hr. Jeppe Kofod endnu en gang for at holde en udmærket ordførertale. Den var virkelig god, den indeholdt de helt centrale punkter, nemlig at det er dybt skuffende, at USA tager det ensidige skridt at opsigte aftalen, og at vi ikke vil ligge på knæ for de mest højreorienterede, konservative kræfter i USA. Jeg er hundrede procent enig. Jeg kunne ikke på noget tidspunkt finde på at angribe blot en enkelt sætning i hr. Jeppe Kofods ordførertale, det var en rigtig god ordførertale.

Det eneste, der undrer mig, er, hvordan man kan holde sådan en ordførertale og så stemme sammen med dem, som er et tro ekko, hver gang der lyder nye toner fra Pentagon. Er det ikke forstyrrende ikke at kunne stemme i overensstemmelse med sin overbevisning?

Jeg er helt sikker på, at hr. Jeppe Kofod er langt, langt mere enig i det forslag til vedtagelse, der udtrykker de synspunkter, hr. Jeppe Kofod gav udtryk for, også i vedtagelsesform. Og det er det, der undrer mig.

(Kort bemærkning):

Søren Søndergaard (EL):

Jeg må indrømme, at jeg også er blevet lidt forundret over hr. Jeppe Kofods udtalelser heroppefra. Men for ikke at sætte hr. Jeppe Kofod i et umuligt dilemma, hvor han skal vælge mellem det forslag til vedtagelse, som er fremsat af hr. Villy Søvnald, og så det forslag til vedtagelse, som ekkoet fra Pentagon har fremsat sammen med Socialdemokratiet, kunne man så ikke forestille sig, at hr. Jeppe Kofod nedskrev sin ordførertale i et vedtagelsesforslag?

Kl. 10.50

Nu skal det nok længdemæssigt komprimeres en lille smule af hensyn til forretningsorde-

nen, men hvis hr. Jeppe Kofod nedskrev de gode pointer, der var, i et forslag til vedtagelse, er jeg sikker på, at jeg uden videre kan give tilsagn fra en række partier her i Folketinget om, at så vil vi stemme for det, så godt var det faktisk. Så kunne man ikke forestille sig det?

(Kort bemærkning):

Jeppe Kofod (S):

Jeg vil indledningsvis glæde mig over den store tilslutning, der er til Socialdemokratiets ordførertale. Det er da altid glædeligt.

Men jeg vil sige, at vi har valgt en kort vedtagelse med et bredt flertal af partier bag. Det synes jeg er afgørende, og det er den linje, der er fortsat fra maj 2001, hvor vi havde debatten om det amerikanske missilforsvar.

Det betyder ikke, at man af den vedtagelse kan læse, at vi støtter de mest højreorienterede kræfter i USA. Det er noget sludder, som hr. Villy Søvnald siger i denne her sammenhæng, det vil jeg gerne understrege. Jeg lagde netop vægt på, at det gjorde vi ikke.

Hvis man læser vedtagelsen, vil man se, at vi understreger betydningen af, at Rusland og USA når frem til en international aftaleramme, hvorunder man får en betydelig nedskæring i antallet af strategiske atomvåben.

Så jeg synes altså, at på det her punkt burde Enhedslisten og SF sige: Det her er en god vedtagelse. Den bringer mere fred i verden, hvis den bliver gennemført. Derfor vil vi gerne være med til at arbejde for de mål, som vi også opsætter her.

Jeg synes, at det er en underlig debat, vi får, hvor man går ind og tolker noget ud af teksten, som overhovedet ikke står der.

(Kort bemærkning):

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil godt bare afslutningsvis takke hr. Jeppe Kofod for forklaringen på, hvorfor forslaget til vedtagelse ser ud, som det gør, altså hvorfor det ikke tager stilling til lige præcis den største ting, der er sket på det her område, siden vi sidst havde debatten, nemlig den ensidige amerikanske opsigelse af ABM-traktaten, og hvorfor det helt klart dækker partier, som har forskellige holdninger.

Jeg erkender fuldstændig, at det var en noget anden holdning, hr. Jeppe Kofod gav udtryk for, end der ellers er blevet givet udtryk for. Og jeg forstår, at grunden til det er, at den kan samle et bredt flertal. Det er jo så al ære værd, at man bag

det brede flertal gemmer vidt forskellige holdninger, men det er måske ikke særlig godt for den politiske klarhed, at man laver en udtalelse, der er så uklar på de centrale punkter, selv om den selvfølgelig vil blive vedtaget af et bredt flertal.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Til hr. Søren Søndergaard vil jeg sige, at jeg også hørte Venstres ordfører beklage, at USA har opsagt ABM-traktaten, så jeg mener, at der sådan set er enighed om den beklagelse bredt i Folketinget – eller i hvert fald rimelig bredt i Folketinget.

Det, jeg sagde i min ordførertale, er hundrede procent det, der er Socialdemokratiets politik. Det, der står i denne her vedtagelse, er hundrede procent også det, som Socialdemokratiet står inde for.

Vi fortsætter linjen fra dengang vi selv var i regering. Det er utrolig vigtigt – og det nævnte jeg også – når man f.eks. tager til Det Hvide Hus og skal repræsentere Danmark som statsminister, at man også fremhæver nogle af de kritikpunkter, som Danmark har, nogle af de debatter, vi har haft også her i Folketinget, f.eks. om en ensidig amerikansk opsigelse af ABM-traktaten.

Det var det, jeg også lagde vægt på i min ordførertale, og det er klart, at det er skuffende, at Venstres ordfører ikke engang kan redegøre for, hvorvidt det her overhovedet var et emne, som statsministeren tog op, da han besøgte præsident Bush i Det Hvide Hus.

Formanden:

Hr. Jesper Langballe som ordfører.

Jesper Langballe (DF):

Når en høne har fået hovedet hugget af, fortsætter den som bekendt gerne med at spæne rundt på gårdspladsen. Refleksmæssigt gør den de bevægelser, som den var fortrolig med, men der er ikke noget logisk formål med dem. Sådan en høne tænker jeg ærligt talt tit på, når jeg hører venstrefløjen ytre sig:

Kl. 10.55

Jeg vil sige, at modstanden mod præsident Bushs missilforsvarsplan og opsigelsen af ABM-traktaten synes mig at være et skoleeksempel.

ABM-traktaten – aftalen mellem Sovjetunionen og USA om kun i begrænset omfang at udvikle og opstille forsvarssystemer mod missiler – blev indgået på initiativ af Nixon og Kissinger

i maj 1972. De havde klogt set, at med det våbenkapløb, der var i gang mellem de to supermagter, ville et missilforsvar fremprovokere offensive våben.

ABM-traktaten gjorde god nytte under den kolde krig. Efter kommunismens fald er der ikke mere noget våbenkapløb, for der er kun én supermagt. Samtidig er det desværre ikke mere forbeholdt supermagter at fremstille atomvåben. Så nu kommer den dødelige trussel fra terrorstater, som er uforudsigelige, og som man ikke kan lave traktater med.

Fra begyndelsen af George W. Bushs præsidentperiode vidste man, at Nordkorea havde testet missiler, der kunne ramme amerikanske oversøiske mål og ligefrem byer i USA, og også fra irakisk side kunne man frygte sådanne planer. Så satte Bush gang i planen om udvikling af et missilskjold og opsagde ABM-traktaten. Det var simpel sund fornuft, og efter den 11. september er denne sunde fornuft blevet selvindlysende.

Hr. Willy Søvndal siger, at sådan nogle slynge-stater slet ikke vil bruge atomvåben, de vil bruge bakterier og kemi og sådan noget. Hvor ved han det fra? De vil formentlig bruge alt, hvad man overhovedet kan bruge, og så må man beskytte sig dér, hvor man kan.

Nu spørger jeg: Hvad i alverden kan venstrefløjen have imod, at amerikanske borgere bliver beskyttet mod en forbryderisk bananøberst, der vil sende atombomber ned i hovedet på dem? Hvilken interesse har venstrefløjen i at stå kusto-devagt om en traktat, som skulle begrænse et våbenkapløb, der ikke mere eksisterer?

Når endog ABM-traktatens anden part, Ruslands præsident Putin, accepterer ideen, samtidig med at han fortsætter våbenedskærings- og stabiliseringsforhandlinger, hvorfor har man så noget imod det?

Kan man forstå venstrefløjens protester som andet end den hovedløse hønes ideologiske automatreflekser, herunder en traditionel koldkrigsmistillid til ubetinget alt, hvad USA gør?

Sjældent har retorikken blomstret mere end i diskussionen om missilskjoldet. Den mest fantasifulde sprogblostm hentet fra science fiction-film lød på, at nu ville man militarisere rummet.

Den slags nonsens svarer til, at nogle, hvis en stat ville bygge underjordiske bunkers til at beskytte civilbefolkningen mod bombardementer, så sagde, at nu militariserer man undergrunden.

En ansvarlig dansk reaktion kunne være at sige: Vi danskere og grønlændere ønsker jer lykke

til, og vi håber, I får glæde af Thulebasens radar. Til gengæld håber vi også, hvis det kostbare eksperiment skulle lykkes, at I så på lang sigt vil dele jeres knowhow med os og gerne med resten af verden, så også vi kan blive beskyttet. For vi ved, at da atombomben først var opfundet, var der ingen vej tilbage. Denne skræmmende destruktive viden kan aldrig gøres utænkt, men tænk dog, om man kunne skabe en ny viden, som forhindrede atommissiler i at blive effektive. Det var da en mission, der ville noget.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Det var jo en tale på et meget højt analytisk niveau, må man sige. Jeg kan godt lide, når man henter sin inspiration til sådanne store sikkerhedspolitiske debatter fra præstegårdens høns med afhuggede hoveder.

Så var det vel i øvrigt en tale, der bar præg af, at Pentagonfolkene derovre forekommer rimelig moderate. Det var det alleryderste højre, der fandt en dansk allieret, det alleryderste, mest ekstreme højre.

Vi skulle så i øvrigt, forstår jeg, være taknemlige over, at vi endelig havde nogen, der ville tage vare på sikkerheden, inklusive grønlanderne – grønlanderne, for hvem det sikre resultat er, at hvis Thule anvendes, bliver de det første bombemål, for ville man sætte det her system ud af kraft i en krisesituation, bombede man selvfølgelig det fremskudte varselssted, der hedder Thule.

Kl. 11.00

Jeg tror da, de vil lytte med meget stor interesse til hr. Jesper Langballes analyser på Grønland og føle en dyb taknemlighed over, at det er dem, der sikres at blive det første bombemål. Det var dog det mest usammenhængende, men jeg tror, at det alleryderste højre i USA formentlig ville blive begejstret over at få tilsendt hr. Jesper Langballes tale.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg skal ikke gå ind i en diskussion med hr. Langballe om livet på landet, det har hr. Langballe utvivlsomt mere forstand på, end jeg har, men jeg har et par enkelte spørgsmål.

For det første: Den diktatoriske bananoberst, hvor hører han til?

For det andet: Har hr. Langballe hørt om de nye planer for en amerikansk atomstrategi, som

bl.a. er blevet fremlagt af Rumsfeld, og som er blevet diskuteret i Kongressen her for nylig, og hvis hr. Langballe har hørt om den, hvordan ser hr. Langballe så sammenhængen mellem den nye strategi og så lige præcis opbygningen af et missilforsvarssystem?

For det tredje: Bekymrer det overhovedet ikke hr. Langballe, at et amerikansk missilforsvarssystem kan udløse en oprustningsspiral i Indien og Pakistan – det er jo bare noget, man kan spørge dem selv om – i et område af verden, hvor der er brug for at bruge penge til mad og den slags ting i stedet for til atomvåben, og hvor der i øvrigt er stor politisk ustabilitet?

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg må skuffe de herrers romantiske forestillinger med at sige, at vi ikke har høns i vores præstegård, men jeg går ud fra, at alle kender denne udmærkede fugl og dens adfærd også efter at være blevet aflivet.

Til det der med det ekstreme højre: Når man er fuldstændig argumenteresistent, kan man slå syv kors for sig og sige »det ekstreme højre«, og så er al videre argumentation overflødig.

Jeg husker – nej, jeg husker det ikke, men jeg har lige siddet og genlæst det – en fuldstændig tilsvarende debat for 2 år siden her i salen, hvor hr. Villy Søvnald og hr. Keld Albrechtsen og andre forsøgte at overbevise det grønlandske socialdemokratiske medlem Hans-Pavia Rosing om, hvor bekymrede grønlanderne burde være. Men de forstod det mærkeligt nok ikke.

Jeg vil sige med hensyn til, hvor disse bananoberster hører til, at jeg ikke forstår hr. Søren Søndergaards interesse i sådan at få dem placeret overalt på verdenskortet. Jeg har nævnt Nordkorea og Irak. Præsident Bush vidste fra begyndelsen af sin præsidentperiode, at her var der en speciel risiko. Men det er da sikkert rigtigt, at Pakistan og alle mulige slyngelstater vil være risikable i den forbindelse. Jeg ved ikke rigtig, hvorfor vi skal have pindet alle de enkeltheder ud.

At missilskjoldet skulle fremkalde et våbenkapløb mellem Indien og Pakistan, vil da forudsætte, at missilskjoldet udstrækkes til Indien og Pakistan. At man så skulle forestille sig, at der dér opstod et lokalt våbenkapløb svarende til det, vi kendte under den kolde krig, forekommer mig simpelt hen at være tankespind.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg synes, det er stærk kost, at hr. Langballe udnævner agtværdige medlemmer af den store koalition mod terrorisme, Pakistan og Saudi-Arabien, til slyngelstater, men okay. Jeg troede, de var allierede for hr. Langballe i den kamp, som føres mod terrorisme.

Forklaringen på det spørgsmål, hr. Langballe stiller, er sådan set meget simpelt. Man kan forestille sig uden at være overdrevent pessimistisk, at et missilforsvar fra amerikansk side vil blive mødt af en kinesisk oprustning, for kineserne vil have kapaciteten – de har kun ganske få missiler i dag, jeg tror, de har 22 – til at gennembyrde det missilforsvar, og derfor vil der komme en oprustning i Kina.

Når Kina foretager en oprustning, er det klart, at Indien vil følge med, for Indien vil ikke stå tilbage for deres traditionelle fjende, og det vil så kunne føre til, at Pakistan også opruster og vi vil få en oprustning i området.

Kl. 11.05

Så kan man sige, at det her måske er en eller anden teori, som venstrefløjens i Danmark har fundet på, men – og det kan udenrigsministeren bekræfte over for hr. Langballe – det var faktisk de synspunkter, vi blev præsenteret for, da vi var ude i Indien og diskutere med de indiske sikkerhedsrådgivere.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Hr. Jesper Langballe brød sig ikke at om at blive placeret sammen med det alleryderste højre i USA, men det kan jo ikke være anderledes. Når man lytter til Dansk Folkepartis argumentation, er den jo helt ude ved Pat Buchanan og alle de andre, som er så højreorienterede – selv i USA – at de ikke har reel indflydelse. Det er den bare.

Med hensyn til argumentet om, at det er tankespind, at oprustningen skulle tage fart, vil jeg bare minde om, hvilke tal i procenter de store landes militærbudgetter stiger med i øjeblikket: USA's forsvarsbudget stiger fra sidste år til i år med 15 pct. eller 48 mia. dollar, hvilket er mere, end England og Frankrig sammenlagt bruger på forsvaret. Så meget stiger det amerikanske forsvarsbudget. Kinas stiger 17,6 pct., og der er i den kinesiske argumentation en direkte sammenhæng med projektet her. Det her er desværre ikke tankespind, det er virkelighed.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Til hr. Villy Søvnald: Jeg anholdt såmænd egentlig bare den åndelige dovenskab, der ligger i, at man i en debat blot siger »det yderste højre« eller »det yderste venstre« og så mener, at det overflødig gør argumentation. Det er useriøst, og det stempler én, vil jeg sige med en gentagelse af mit billede, som en høne, hovedet er hugget af.

Så vil jeg sige, at nu er det gået op for mig, hvad det er, hr. Søren Søndergaard mener. Hr. Søren Søndergaard kan ikke lide sådan et missilskjold, der kugle til kugle rammer alle missiler, der truer én, så hr. Søren Søndergaard vil have et lille adresseskilt på: »Denne her må kun ramme f.eks. Nordkorea, men ikke Pakistan eller Saudi-Arabien«. Jeg ved ikke, hvad det er for en underlig forsvarsfilosofi.

Det er klart, at når man har sådan et forsvar, er det netop meningen, at det automatisk og med øjeblikkelig præcision skal ramme alt tænkeligt, der truer én.

Endelig vil jeg sige om Kina, at Kinas oprustning jo er fuldstændig uafhængig af det her missilskjold, og den har været i gang længe forinden; det har intet med den sag at gøre.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det er rigtigt, at Kina er i gang med et moderniseringsprogram af deres 22 langtrækkende atommissiler – 22, ikke 2.200, ikke 22.000, men 22! Det er også klart, at hvis man får et forsvarssystem i USA, er der risiko for, at Kina ikke bare vil modernisere de 22, men vil forsøge at få tilstrækkelig mange til, at de kan være sikre på, at de kan gennembyrde det forsvarssystem – en af pointerne er jo, hvor mange missiler et sådant forsvarssystem kan fange – og så risikerer man den oprustning, som skyldes, at de vil være sikre på, at de kan gennembyrde det forsvarssystem, med det resultat, at det udløser en spiral.

Og igen: Det er ikke en eller anden venstreorienteret teori. Jeg kan se, at udenrigsministeren er på vej hen og forklare hr. Jesper Langballe, at jeg har fuldstændig ret i, at det var lige præcis, hvad vi fik forklaret, da vi var ude i Indien og diskuterede med den indiske regerings sikkerhedsrådgivere. Det her risikerer at udløse et atomvåbenkapløb dér, hvor der er allermindest brug for det.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

USA har formentlig intet imod, at de kinesiske missiler kan bryde igennem det amerikanske missilskjold, for det amerikanske missilskjold er slet ikke vendt mod Kina. Der er ikke nogen, der forestiller sig, at Kina med det antal missiler, som hr. Søren Søndergaard hævder er 22, og som i hvert fald ikke er ret stort, overhovedet skulle forsøge at angribe USA med atommissiler. Hvorfor skulle Kina dog gøre det? Det er rent tankespind.

Kl. 11.10

Formanden:

Så er det fru Gitte Seeberg som ordfører.

Gitte Seeberg (KF):

Det Konservative Folkeparti kan – måske ikke overraskende – fuldt ud tilslutte sig udenrigsministerens besvarelse af forespørgslen.

USA har i forbindelse med sin opsigelse af ABM-traktaten, der blev varslet i december måned, fulgt de procedureregler, der blev aftalt mellem USA og det daværende Sovjetunionen for 30 år siden. USA er således i sin gode ret til at gøre, hvad landet har gjort, for nu indledningsvis at få det formelt fastslået. Aftalen er opsagt med et varsel på 6 måneder, ganske som den også skal i henhold til traktaten.

Reelt er der ingen tvivl om, at tiden på mange måder er løbet fra ABM-traktaten i sin nuværende form. ABM-traktaten må ikke betragtes som et helligt skrift, der ikke kan anfægtes. Selvfølgelig kan der være behov for at se på traktaten med nye øjne set i lyset af den voldsomme politiske og militærteknologiske udvikling, der har fundet sted efter Nixons og Brezjnevs dage.

Men når nu ABM-traktaten ophører med at være en amerikansk forpligtelse, er det samtidig vigtigt at understrege, at der er behov for at få aftalt en ny ramme eller traktat for den internationale stabilitet på det strategiske område. Her indgår med større tyngde end tidligere frygten for spredning af masseødelæggelsesvåben, ikke mindst set i lyset af terrorangrebene den 11. september sidste år.

Det strategiske billede har ændret sig afgørende. Gamle trusler og fjendebilleder er blevet fjernet, men nye er kommet til fra nye områder. Verden har ændret sig, på de fleste områder til det bedre, men desværre ikke på alle. Derfor er det vigtigt, at nye aftaler vedrørende våbenkontrol også tager højde herfor, og det er af klare

grunde lige så vitalt for USA og Rusland, som det er for resten af verden.

Som bekendt er det jo USA's planer om et missilforsvar, der har nødvendiggjort, at USA bliver frigjort for forpligtelserne i ABM-traktaten. Som tidligere nævnt har fjendebilledet ændret sig, og USA's planer om et missilforsvar skal jo netop ses i lyset af det nye trusselsbillede og den øgede risiko for spredning af masseødelæggelsesvåben.

Det Konservative Folkeparti vil ikke på forhånd udelukke, at et missilforsvar kan være nødvendigt, men vi finder også, at det er nødvendigt at prioritere en styrket international våbenkontrol og ikkespredningsindsats.

USA og Rusland fører for tiden forhandlinger om etablering af nye strategiske rammer for international sikkerhed. Vi håber naturligvis, at en sådan aftale kan være klar mellem de to statsledere, når de mødes i slutningen af næste måned.

Fra dansk side skal vi tilskynde parterne til at blive enige om en ny ramme for international strategisk stabilitet. Men det er ikke alene et spørgsmål om, at det kun er USA og Rusland, der skal indgå forpligtende aftaler. Når det drejer sig om sikring af den internationale stabilitet, må USA fortsat konsultere allierede, Rusland og Kina.

Spørgsmålet om, hvorvidt Thuleradaren skal indgå i de amerikanske planer, har været genstand for en del interesse. Fra konservativ side mener vi som regeringen, at det grønlandske hjemmestyre naturligvis skal inddrages i eventuelle overvejelser, såfremt der måtte komme en henvendelse fra USA. Det er en helt naturlig og ufravigelig del af det tætte samarbejde og dialogen om udenrigspolitiske spørgsmål af betydning for Grønland.

Afslutningsvis kan jeg sige, at Det Konservative Folkeparti støtter forslaget til vedtagelse, som vi selv er medforslagsstillere til.

Formanden:

Hr. Niels Helveg Petersen som ordfører.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne takke forespørgerne for, at vi får debatten. Jeg synes, det er godt, at vi har debatten – og på nuværende tidspunkt.

Lad det være sagt med det samme, at også jeg beklager, at USA opsagde ABM-traktaten. Det er min vurdering, at også uden en opsigelse af ABM-traktaten kunne man nå frem til aftaler mellem USA og Rusland. Men jeg synes, man

skylder at lægge til den betragtning, at opsigelsen jo trods alt skete på en måde og i et klima i forholdet mellem USA og Rusland, der betød, at den russiske reaktion, som udenrigsministeren sagde det, var uhyre afdæmpet.

Kl. 11.15

Jeg må også føje til, at det er min vurdering, at efter den 11. september ville en hvilket som helst amerikansk præsident, hvad enten han var republikaner eller demokrat eller til højre eller til venstre, have truffet en beslutning om eller have følt sig nødsaget til af indenrigspolitiske grunde i hvert fald at træffe en beslutning om at forsøge at udvikle et missilskjold.

Når jeg har sagt, at det er godt, at vi får debatten nu, må jeg jo så også føje til, at det jo er et vanskeligt tidspunkt, fordi vi ikke kan kende til det endelige resultat af de forhandlinger, der i øjeblikket føres intensivt mellem USA og Rusland. Det gode forhold mellem de to præsidenter, Putin og Bush, som blev grundlagt ved Putins besøg i Texas, følges jo nu op med et topmøde i Moskva i slutningen af maj. Og efter alt, hvad der foreligger, så er sigtet med, hvad der skal ske på dette møde, meget ambitiøst. Man sigter på at nå frem til en aftale, en ramme for samarbejde om strategisk stabilitet.

Det er meget ambitiøst. Alle de bedste ønsker må følge disse forhandlinger, for de får stor betydning også for os og for det sikkerhedspolitiske klima, vi skal leve i. Hvis det går godt, så kan en sådan aftale mellem Rusland og USA komme til ikke bare at betyde afslutningen på den kolde krig, for det er sket for længst, men også besegle eller danne grundlaget for en ny æra af samarbejde mellem USA og Rusland, de to gamle hovedmodstandere under den kolde krig. Der står meget på spil her.

Og jeg må sige, at jeg har svært ved, når jeg vurderer den internationale scene, som den ser ud nu, at genkende de skrækbilleder, hr. Villy Søvndal fremmaler. Jeg synes ikke, de svarer til min oplevelse af, hvad der faktisk sker. De stærke modsætninger mellem stormagter er stærkt reducerede. Til gengæld er der andre risici på verdensscenen, som er dukket op, og som har fået langt større betydning. Mellemøsten i disse døgn er et godt eksempel. Kampen mod terrorisme et andet.

Der forhandles om at begrænse de offensive våben, og spørgsmålet om, hvorvidt våben kan ligge på lager eller ikke, er jo en del af forhandlingerne, vil jeg gerne sige til hr. Villy Søvndal. Det er jo netop en central del af disse forhandlin-

ger. Og vi kan ikke kende udkommet af det. Der forhandles om de defensive våben, det er jo bl.a. et missilskjold. Hvor langt man kan komme her, er i øjeblikket uklart. Lad os håbe, at parterne når frem til aftaler også her. Man diskuterer procedurer for, hvorledes man i fremtiden skal orientere hinanden, forhandle med hinanden om vigtige strategiske spørgsmål.

Ind i alt dette her går så også spørgsmålet om NATO's udvidelse. NATO vil beslutte en udvidelse i november. Det ved Rusland også godt. Jeg har i øvrigt lyst til at spørge hr. Villy Søvndal, som sidst, da vi diskuterede NATO's udvidelse, også fremmanede, hvilke katastrofale følger det ville have for forholdet mellem USA og Rusland, om hr. Villy Søvndal har det synspunkt stadig væk i forbindelse med en videre udvidelse af NATO. Er SF modstander af videreudvidelsen af NATO, f.eks. at de baltiske lande skulle optages? Det hører jo med i det samlede sikkerhedspolitiske billede, som det tegner sig i disse måneder.

Derfor er det vigtigt at udtrykke ved denne debat efter min mening at sige til de to store lande USA og Rusland: Lykke på rejsen. Vi håber, at det vil lykkes jer at nå frem til enighed. Det har også betydning for vores sikkerhed. Og jeg synes, at det er det bedste resultat af debatten.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nu kan vi have forskellige vurderinger af, i hvilket omfang Rusland og Putin har accepteret de her ting, fordi de mente, at det var rimeligt, og i hvor stort omfang de har accepteret det, fordi de følte, at der ikke var andre muligheder. Eller måske følte de ikke, at der ikke var andre muligheder, og så satsede de på at få noget andet til gengæld.

Kl. 11.20

Den diskussion kan vi selvfølgelig tage, men er det ikke lidt bekymrende for den radikale ordfører, at da vi havde diskussionen i går om Tjetjenien, var et af de argumenter, der blev brugt, at hvis vi gjorde noget så enkelt som at anlægge en sag ved en domstol, som både Rusland og Europarådet og Danmark har anerkendt, nemlig Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, så kunne det betyde, at forholdet til Rusland ville blive slået i stykker og gå tilbage og gå i den forkerte retning?

Altså man kan godt udvide NATO helt op til Ruslands grænser, man kan godt opsigte traktater, som Rusland har opfattet som helt centrale,

uden at det får nogen konsekvenser i forhold til Rusland, men hvis man påpeger menneskerettighedsovertrædelser fra russisk side, så får det gigantiske konsekvenser. Og så er det meget begrænset, hvad vi kan gøre.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Hr. Søren Søndergaard spørger: Gør Rusland dette, fordi de synes, det er rimeligt, eller fordi de er tvunget?

Jeg tror, Rusland gør det, fordi det er i Ruslands interesse. Ruslands interesse er at udvikle et godt forhold til den vestlige verden, herunder også den vestlige verdens største land, USA. Det er i deres interesse af politiske grunde. Det er i deres interesse af økonomiske grunde. Det er egentlig ikke så indviklet.

Og det er derfor, jeg tror, at der er basis for at udvikle en ramme om strategisk stabilitet, også fordi der er fælles interesse i at udvikle et godt forhold. Det er min vurdering, og den tror jeg, man nemt kan få underbygget ved at vurdere de reelle problemer for Ruslands økonomi og Ruslands strategiske interesser, herunder det forhold, at der altså øst for Ural – i det kæmpe, kæmpe vidtstrakte område – kun bor 20 mio. russere.

Formanden:

Hr. Søren Søndergaard som ordfører?

Søren Søndergaard (EL):

Da USA's præsident, George Bush, i december 2001 opsagde ABM-traktaten, så var det efter vores opfattelse kun en foreløbig kulmination på en række ensidige amerikanske skridt, som alle risikerer at sætte gang i oprustningen, og som på sigt vil gøre verden til et mere usikkert sted at være.

I januar 2002 kom den amerikanske forsvarsminister Donald Rumsfelds dokument til den amerikanske kongres om en ny atomstrategi, hvori det seriøst indgår i overvejelserne, at USA kan bruge atomvåben i en krig mod Irak. I dokumentet åbnes der op for, at atomvåben kan bruges mod ikkeatomførende lande: Iran, Irak, Libyen og Syrien. Det er lande, der konkret nævnes i dokumentet, som blev behandlet på en høring den 14. februar 2002 i kongressen.

Hele denne udvikling af ensidige skridt på de afgørende sikkerheds- og nedrustningspolitiske områder må ses som et udtryk for USA's beslut-

ning om, at det alene kan afgøre, hvad der skal ske.

Et eksempel på denne holdning kan man finde beskrevet i Berlingske Tidende den 22. januar 2002. Her citeres en amerikansk politiker for den opfattelse, at verden slet ikke behøver nogen ny nedrustningstraktat.

Amerikanske politikere var i midten af januar 2002 på besøg i Moskva og gav her udtryk for, at når Rusland og USA efter 11. september er blevet ægte partnere, så skulle der ikke være nogen grund til at traktatfæste de nedskæringer af de langtrækkende atommissiler, som Bush lovede på topmødet med Putin i november 2001.

F.eks. sagde Curt Waldon, som er et rimeligt ledende republikansk medlem af Forsvarsudvalget i Repræsentanternes Hus: »Når vi laver aftaler med briterne eller franskmændene, behøver vi at ikke skrive ned, hvor mange enheder vi har. Vi er venner«.

Ifølge pressen diskuterede Bush og Putin på topmødet i november 2001 at nedskære antallet af sprænghoveder på de amerikanske atommissiler med to tredjedele til 1.700-2.200 over den næste 10-års-periode, og det blev jo præsenteret, som om USA havde tænkt sig at destruere disse sprænghoveder.

Da de konkrete nedrustningsforhandlinger gik i gang i midten af januar 2002, blev det jo så klart, at USA i første omgang blot havde tænkt sig at afmontere sprænghovederne og lægge dem på lager til eventuel senere brug. Kun en mindre del skulle destrueres.

Den fortolkning har naturligvis vakt vrede i Rusland, hvor Bushs løfter om nedrustning er blevet opfattet som en slags plaster på såret til russerne for den amerikanske skrotning af ABM-traktaten, der forbød et nationalt missilforsvar.

Kl. 11.25

Men hvad har Putin så fået til gengæld, og hvad har andre fået til gengæld?

Putin betegner den tjetjenske kamp for retfærdighed inden for den russiske føderation som terrorisme, og Bush har jo langt hen ad vejen accepteret dette.

Kina kan nu ligeledes gennemføre en national terrorlovgivning over for muslimske og tibetanske mindretal, som kræver menneskerettighederne opfyldt, men som nu drukner i USA's behov for en bred koalition mod terrorisme.

Det samme er tilfældet med den nye militæralliance med Usbekistan. Der er ikke nogen ædruelig politiker i den vestlige verden, som

ikke erkender, at den politiske opposition fængsles, myrdes, og at den almindelige befolkning ikke har noget at skulle have sagt i Usbekistan. Men som en amerikansk diplomat sagde under opbygningen af koalitionen imod Osama bin Laden: Nu er det vigtigere ting, det gælder.

Det generer ikke USA, at demokratiet og menneskerettighederne bliver undertrykt, når man kan få lov at bruge de gamle sovjetiske baser og udstationere 2.000 amerikanske soldater i landet og gå i gang med at opbygge nye og bedre baser.

Det samme kan vi se andre steder i Asien, i samarbejdet med militærdiktaturet i Pakistan og i Mellemøsten, for slet ikke at tale om den amerikanske blankocheck til Israels fortsatte undertrykkelse af palæstinenserne.

Opsigelsen af ABM-traktaten indgår altså i et langt forløb, som er meget alvorligt.

Derfor er det vores opfattelse, at regeringen burde sige fra over for hele denne udvikling i stedet for at fremlægge en politik, som i alt for høj grad lyder som ekko af USA.

Første næstformand (Svend Auken):

Hr. Jann Sjørnsen som ordfører.

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg vil gerne takke forespørgerne for at have rejst denne forespørgselsdebat, som jeg synes kommer på et yderst relevant tidspunkt. Det er vigtigt, at vi i rækken af de debatter, vi har haft i Folketinget om både missilforsvarssystemet og ABM-traktaten, også får en drøftelse nu, hvor USA har opsagt ABM-traktaten.

Hr. Villy Søvndal sagde tidligere i debatten, at det afgørende spørgsmål - og jeg tror endda, det blev formuleret på amerikansk med udgangspunkt i en artikel fra i går i The Washington Post, som jeg forstod det - var »The Rule of Power or the Rule of Law«. Det er jeg sådan set meget enig i. Jeg synes, det er et udmærket udgangspunkt at tage for en debat, som vi har her i dag. Og det skal i hvert fald stå helt klart, at for Kristeligt Folkeparti er udgangspunktet, at rule of law er det vigtigste.

Det internationale samfund skal selvfølgelig først og fremmest reguleres via folkeretten, men også via de konventioner og aftaler, der er indgået. Alt andet fører til det rene anarki og fører til, at lande uafhængigt af det internationale samfunds fællesinteresser tager sagen i egen hånd, og så kan det kun gå galt.

På den baggrund beklager Kristeligt Folkeparti også helt klart, at USA har valgt ensidigt at opsige ABM-traktaten - den traktat, som har været grundstenen i de seneste årtiers nedrustningsbestrebelse og også en medvirkende årsag til de resultater, der rent faktisk er opnået.

På trods af den klare beklagelse fra Kristeligt Folkepartis side, synes jeg, det er vigtigt at notere sig, at USA jo altså ikke har foretaget en illegitim handling. Man kan beklage den, og man kan synes, den ikke er fornuftig, men det er ikke en illegitim handling. Man har fulgt traktatens bestemmelser. Man har ikke set stort på den, som det faktisk på et tidspunkt kunne frygtes. Man har efter måneders forhandlinger og konsultationer med russerne valgt at tage skridt til at opsige aftalen, fordi man ikke fandt, at man inden for aftalens rammer kunne få en revision af denne.

Jeg synes, at det er vigtigt at have med, fordi vi må sige, at det jo ikke, efter at USA så har opsagt aftalen, har betydet, at forhandlingerne er blevet mindre intensive, end de var før aftalens opsigelse. Tværtimod pågår der også i disse måneder intensive forhandlinger mellem de to lande med henblik på at opnå nye resultater som en ny ramme for international stabilitet, herunder også, hvordan man kan få skåret ned på antallet af strategiske atomvåben.

Og i den situation, som vi altså har i debatten her i dag, mener vi fra Kristeligt Folkepartis side, at det er væsentligt, at det, der i hvert fald kommer ud af debatten i dag, er, at Folketinget giver en kraftig opfordring til, at regeringen arbejder for, at parterne netop får tilvejebragt nye rammer for international stabilitet, at man sikrer, at USA ikke går enegang, og for så vidt heller ikke Rusland i denne her sammenhæng, men at man får fornyet de rammer for den internationale stabilitet, som er så utrolig vigtige.

Kl. 11.30

Det er også baggrunden for, at Kristeligt Folkeparti er medforslagsstiller til det forslag til vedtagelse, som hr. Troels Lund Poulsen fremsatte tidligere i debatten. Det skal medgives, at det ikke er det mest ordrige forslag til vedtagelse, men til gengæld siger det meget præcist den ene ting, som i hvert fald skal siges i situationen, nemlig at regeringen skal opfordres til at arbejde for, at USA og Rusland får aftalt en ny ramme for strategisk stabilitet.

Jeg synes også, det er vigtigt her i debatten at pointere, at det jo ikke bare er et spørgsmål om forholdet mellem USA og Rusland og det, de

kan blive enige om, der er så afgørende. Det er selvfølgelig også at se på andre aktører, som er påvirket af de aftaler, som indgås mellem de to lande, f.eks. Kina, og på hele debatten om et eventuel nyt missilforsvarssystem, som vi jo også har haft tidligere.

Vi har ikke fra Kristeligt Folkepartis side taget stilling til det. Vi ser fortsat med bekymring på, hvad eventuelle nye aftaler eller mangel på aftaler kan føre til i forhold til et nyt rustningskapløb som sådan, men vi konstaterer, at amerikanerne og russerne er i dialog, og at sigtet er at nå nye aftaler, og det synes vi i sig selv er positivt.

Jeg vil derfor til sidst også nævne, at det for os er vigtigt, at Grønland og Grønlands interesser inddrages i de eventuelle overvejelser, der måtte være fra amerikansk side om et nyt missilforsvarssystem, for så vidt de måtte inddrage Thuleradaren som sådan.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):
Hr. Kuupik Kleist som ordfører.

Kuupik Kleist (IA):

Denne forespørgselsdebat er dybt relevant og meget aktuel, ikke alene fordi ABM-traktaten er den hidtil vigtigste traktat om nedrustning, men også fordi sagen på mange måder berører de mest ømfindtlige sager i det dansk-grønlandske forhold.

Vel kan man påstå, at den nye verdensorden og den basale ændring i magtbalancen nødvendiggør en opdatering af de internationale aftaler om fred og nedrustning, men at afskaffe ABM-traktaten ensidigt uden at erstatte den med en ny er hasarderet og kaster verden ud i en usikker, ukontrolleret og ikke mindst ukontrollerbar situation.

Derfor bør såvel Danmark som EU hurtigst muligt gå aktivt ind i en politisk proces, der kan etablere en ny og mere ansvarlig international aftale om nedrustningssituationen.

Den amerikanske begrundelse for opsigelsen er bl.a., at traktaten fra 1972 er forældet, at den er en hindring for udviklingen af missilskjoldet, og at den derfor må sættes ud af kraft.

Det er jo også rigtigt, at verden har ændret sig rigtig meget siden 1972. Magtbalancen og Øst-Vest-forholdet har været reguleret af et sæt internationale aftaler, som siden Anden Verdenskrig har sikret relativ stabilitet mellem Øst og Vest. Det er nu altså ifølge USA selv på tide at tilpasse gamle aftaler til en ny tid.

Hvis vi så ser på aftalen mellem Danmark og USA af 1951 om forsvaret af Grønland, så må den aftale vel også ses i denne sammenhæng, altså som en del af et uddateret aftalekompleks.

Vi har sagt mange gange og med rette, at aftalen af 1951 er forældet og bør afskaffes og erstattes af en ny og tidssvarende aftale om det forsvarsmæssige samarbejde i Nordatlanten og med inddragelse af Grønland som direkte partner. Det er en aftale, hvor Danmark har mulighed for direkte at øve indflydelse på den internationale situation, og den mulighed bør udnyttes.

Kl. 11.35

En logisk følge af opsigelsen af ABM-traktaten må nu være, at andre aftaler inden for samme område tages op til revision og ændres, så det sikres, at der stadig er sammenhæng i tingene. Derfor må en eventuel accepterende holdning til opsigelsen af ABM-traktaten fra Folketingets side naturligvis også betyde, at det grønlandske krav om fornyelse af 1951-aftalen nu tages alvorligt og efterkommes.

Der er en stor og voksende modstand mod missilskjoldet i Grønland. Bl.a. har en offentliggjort undersøgelse foretaget af Greenpeace dokumenteret dette, og vi er temmelig meget klar over, hvad det er, vi skal være bekymrede for. Det er en klar grønlandsk holdning, at ABM-traktaten ikke bør opsiges ensidigt. Dette skal ikke tages som udtryk for trods eller modvilje mod amerikansk eller dansk sikkerheds- og udenrigspolitik, men som et reelt ønske om at finde eget forsvarspolitisk ståsted og et ønske om at spille en rolle og bidrage til det samlede riges forsvarspolitik.

Det er naturligt, at der igen er fokus på Thuleradaren, det viser dagens debat, og det betyder selvfølgelig også, at en ny dansk enegang i denne her sag vil medføre endnu en forværring af det i forvejen anstrengte dansk-grønlandske forhold vedrørende forsvarspolitikken. Folketinget må derfor opfordre regeringen til at tage kontakt til den amerikanske regering for at genforhandle forsvarsaftalen af 1951.

Det er fra alle sider blevet sagt, at man må tage hensyn til det grønlandske landsstyre og Landstinget i det her spørgsmål og i spørgsmålet om missilskjoldsplanerne. Det kunne jo være interessant at prøve at forudse, hvordan situationen ville være, hvis Grønland og Danmark er uenige om dette punkt.

Lars-Emil Johansen (SIU):

Endnu en gang indgår Grønlands betydning for Danmarks forsvarspolitiske samarbejde i en drøftelse her i Folketinget, sådan som det har været tilfældet mange gange før.

Endnu en gang føler jeg trang til at understrege den tilsyneladende banale kendsgerning, at Grønland rent faktisk er beboet af et folk, der under hele den kolde krigs tid har spillet en ufri-villig rolle i krigens tjeneste.

Jeg vil derfor benytte denne lejlighed til at gøre det klart, at Grønland intet ønske har om vedblivende at blive brugt i krigens og oprustningens tjeneste. Grønland har tværtimod et ønske om at være i fredens tjeneste og ikke det modsatte.

Lige siden inuit blev tvangsfjernet fra deres hjem i Dundas, umiddelbart før den nugældende grundlov trådte i kraft efter en folkeafstemning her i Danmark i 1953, har Thules befolkning levet i et ufrivilligt naboskab til et militært anlæg, som det ikke har haft adgang til, ikke har haft indsigt i, hvad der foregik, og som lige siden har virket som yderligere isolation af den i forvejen yderst afsides beliggende befolkning. Deres tvangsrettigheder er blevet frataget dem, deres muligheder for en anden form for økonomisk udvikling har været næsten totalt hæmmet af hemmelighedskræmmeri i Thule Air Base, og Thules befolkning har oven i købet været udsat for daglig usikkerhed og forureningsrisiko, som foreløbig har kulmineret i B 52-flyets styrt med brintbomber om bord den 21. januar 1968.

Men en ting er fortidens fejltagelser og respektløs omgang med de berørte mennesker. En anden ting er, hvad nutidens beslutningstagere formår at lære af fortidens fejltagelser. Selv om det ikke burde være nødvendigt, bliver jeg nødt til endnu en gang at gøre opmærksom på, at Grønland rent faktisk har egne demokratisk valgte politikere, der repræsenterer folket i anliggender, der har betydning for det grønlandske folk og den grønlandske nations velbefindende.

Kl. 11.40

Det kan derfor ikke længere være rigtigt, at den danske regering og det danske Folketing tilsyneladende lukker ører og øjne for disse kendsgerninger ved den ene gang efter den anden at diskutere, træffe beslutninger og handle i spørgsmål, der vedrører Grønland, som om der var tale om en ubeboet og øde del af det danske rige. Der er med andre ord et betydeligt demokratisk underskud i den måde, Grønlands mili-

tærstrategiske betydning hidtil og vedblivende er blevet forvaltet på fra dansk side.

Siden afsløringerne i midten af 1990'erne af, hvordan Danmark har brugt Grønland i sine militærpolitiske dispositioner, har der været et stærkt og utvetydigt krav fra Grønlands side om, at den forældede aftale mellem Danmark og USA fra 1951 om Grønlands forsvar blev ophævet og erstattet af en ny, som Grønland gennem sine demokratiske institutioner er part i. Der er jo ikke tale om et helligt skrift, der ikke kan anfægtes, som fru Gitte Seeberg som ordfører for De Konservative anførte, og som udenrigsministeren i sin besvarelse sagde forældes traktater og kan derfor fornys.

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg vil gerne sige tak for debatten. Det ligger mig stærkt på sinde at starte med at svare vores grønlandske medlemmer af Folketinget, fordi jeg er fuldstændig klar over de grønlandske interesser og den grønlandske følsomhed over for spørgsmålet, som er fuldstændig forståelig, naturlig og berettiget.

Jeg vil først sige, at der ikke på USA's forsvarsbudget for 2002 og 2003 er afsat nogen post til opdatering af Thuleradaren. Så vi er altså ikke i nogen situation, hvor det danske Folketing eller den danske regering er ved at træffe en beslutning bag ryggen af Grønland, og det ville vi heller ikke gøre. Det er for at gøre det klart, at vi slet ikke er i nogen forhandlingssituation. Grønland er ikke blevet holdt ude. Det er ikke således, som hr. Lars-Emil Johansen nævnte, at vi har lukket øjne og ører for Grønland. Det har vi slet ikke. Vi er i dialog med Grønland om spørgsmålet, men der er jo for så vidt intet spørgsmål, for ingen har spurgt os, da der er ikke noget at spørge om. Der er end ikke afsat én krone til det, man diskuterer her i dag, som vi skulle have spurgt om, men der er altså ingen amerikanere, der har afsat én krone til spørgsmålet.

Men jeg kan garantere for, at rejses spørgsmålet over for Danmark, så vil vi naturligvis straks tale med Grønland, og det fremgår jo også af den vedtagelse, som vi henviser til, mere så man er klar over, hvad vi vedtager om et øjeblik. Der henviser vi jo til vedtagelsen af den 3. maj 2001, og i den vedtagelse står der som den anden pind, der var kun to punkter:

»Folketinget fremhæver vigtigheden af, at videre overvejelser sker i et fortsat tæt samarbejde

med de grønlandske myndigheder for at sikre, at grønlandske synspunkter inddrages.»

Så Folketinget gør altså med sin henvisning her til 3. maj-vedtagelsen fra 2001 det, at vi genbekræfter, at vi naturligvis har en tæt drøftelse med Grønland omkring spørgsmålet.

Jeg er naturligvis enig i hr. Lars-Emil Johansens betragtninger om, at Grønland skal være i fredens og ikke krigens tjeneste. Det skal Danmark i det hele taget jo være. Der vil jeg om de påtænkte tanker om Thule, som altså stadig væk ikke foreligger, sige, at det, jeg hidtil kan se, er – og der er ikke noget, der hidtil har givet mig anledning til at tro, at det, jeg siger her, er forkert – at radaren skal opfange og videresende oplysninger og er altså dermed en del af det varslingsystem – det er også til hr. Villy Søvndal – som man også har tilbudt Rusland at være med i, og man har tilbudt Rusland, at der skal være et varslingscenter tæt ved Moskva. Så det er altså ikke et bipolar system, man er i gang med at bygge op, eller et system, hvor der kun er USA på verdenskortet.

Man tilbyder altså et varslingsystem, og hvis Thule ikke kommer til at indgå i det, kommer Thule jo altså til at indgå i at videresende oplysninger, som vil være til rådighed i Moskva i samme sekund, som de er til rådighed i Washington. Det er jo derfor, man taler om et varslingscenter ved Moskva. Det er det amerikanske tilbud.

Hr. Lars-Emil Johansen kommer ind på de urimelige ting, der er sket, og også på den atom-bombe, som Folketinget jo heller ikke fik besked om dengang. Folketinget fik jo heller ikke besked om nedfaldet på Grønland. Jeg tror, det var hr. Niels Helveg Petersen, der som udenrigsminister leverede nogle af de oplysninger. Men i forbindelse med en sådan varslingsradar kan der, kan jeg sige til Grønland, sådan som jeg er vidende om det, jo ikke blive tale om nedfald fra forsvarsraketter.

Kl. 11.45

Det vil sige, at hvis Thule, sådan som teorierne er i dag, skulle blive inddraget, kommer Grønland ikke i den situation, at man pludselig står med nogle raketter, som man ikke stod med før. Det er altså et informationssystem, der hidtil har været tale om.

Omkring forsvarsaftalen er det jo et gammelt grønlandsk ønske. Og Danmark er fuldstændig indforstået med, at man kan lave tillægsaftaler, som kan modernisere den. Omkring hele komplekset er jeg sikker på, at USA ikke vil handle i

strid med dansk/grønlandske interesser, og vores interesser vil vi formulere i konsultation med Grønland.

Så vil jeg sige til hr. Villy Søvndal, at jeg lige som hr. Jann Sjursen går ind for rule of law og ikke rule of power. Hele det moderne verdenssystem, globaliseringen, tilsiger os jo også, at vi på så mange punkter som overhovedet muligt efterhånden – det bliver næppe i vores levetid, ikke i min måske, men måske i hr. Jann Sjursens levetid – får rule of law, f.eks. på økonomiske og internationale områder. Det arbejder vi jo på.

Den danske regering arbejder også i FN-sammenhæng på at gøre FN stærkere og stærkere som centeret for rule of law og for at genoplive og styrke ECOSOC. Det gælder selvfølgelig også i disse spørgsmål her, at vi ønsker rule of law og ikke rule of power. Men vi er jo godt klar over, at rule of law af og til kommer til kort, hvis der ikke er power bag. Det er jo ikke modsætninger. rule of law skal jo gerne have en styrke bag sig, som betyder, at rule of law kan blive ført igennem, og det kræver altså en vis power.

USA's nej til prøvesprængningsaftalesystemet, til landmineafskaffelsessystemet, til klima-aftalen, og jeg ville gerne føje krigsforbryderdomstolen til, er den danske regering ikke enig i. Vi har også sagt til amerikanerne, at vi ønsker en prøvesprængningsaftale, vi ønsker landmineaftalerne, vi ønsker klima-aftalen, og vi ønsker krigsforbryderdomstolsaftalen. Det er den danske regerings synspunkter, og det har vi også meddelt USA.

Så er der spørgsmålet om, at nedskæringer sker ved oplagring i stedet for destruktion. Det er der, som hr. Niels Helveg Petersen jo fuldstændig rigtigt bemærkede til hr. Villy Søvndal, jo ikke truffet beslutning om. Det er jo præcis et element i den forhandling, der finder sted mellem Rusland og USA, og jeg er fuldstændig opmærksom på det, som vi har læst om det eventuelle amerikanske forslag, og jeg er også fuldstændig opmærksom på den russiske reaktion. Den fik jeg også, da jeg talte med hr. Ivanov. Så den kender vi godt. Men det er jo præcis også et forhandlingsspørgsmål, og der kender vi ikke resultatet.

Det gør Kina heller ikke, for så at tage det sidste element med fra hr. Villy Søvndals tale. Det er ikke rigtigt, at Kinas oprustning følger af, at aftalesystemet er ophævet, for Kina var ikke med i aftalen. Det var en aftale mellem Rusland og USA – eller mellem Sovjetunionen og USA,

og så er Rusland så successormagt, men lad nu det formelle ligge.

Så er der spørgsmålet om Kina, om vi får den oprustning. Det er rigtigt, at der er en oprustning i gang på det asiatiske kontinent – det kan vi jo se mellem Indien og Pakistan – og vi kender moderniseringsprogrammet fra Kina, som hr. Søren Søndergaard var inde på. Ifølge mine oplysninger har de 20, men det er muligt, at de har 22, at de har fået 2 siden i går. Men perspektivet rækker jo langt videre; det er oppe på over 100 i hvert fald, som man forestiller sig inden for de næste 10 år.

Der må jeg bare sige, at det var i gang inden. Jeg tror ikke, at det har ret meget med det her at gøre, for som hr. Jesper Langballe sagde, er amerikanerne jo helt indstillede på at sige til kineserne: Jamen vi opruster ikke, fordi I laver flere raketter; det får ikke os til at stille flere raketter op, for det er da klart, at det ikke er vendt mod Kina. Det vil sige, at man ved godt i Amerika, at man alligevel ikke kan lave et system, som holder alle kinesiske raketter ude. Så det er slet ikke et spil mellem USA og Kina, der foregår dér.

Det, der sker med Kina, det tror jeg også hr. Villy Søvnald og hr. Søren Søndergaard er fuldstændig klare over, er jo et spil om magten på det asiatiske kontinent, hvor vi har denne her trekant, Indien/Kina/Pakistan, hvor man jo altså også fra indisk og pakistansk side satte flere atomvåben i gang før opsigelsen af ABM-traktaten. Det betyder selvfølgelig også, at Kina sætter flere i gang. Så der foregår et regionalt spil, som jeg ikke tror har ret meget med ABM-traktaten at gøre.

Kl. 11.50

Så skal jeg til sidst sige tak for debatten. Jeg synes, det er nyttigt, at vi har fået klarlagt én gang til, hvor Folketinget står. Jeg synes, det er godt, at vi i det her store spørgsmål, som vi måske skal tage stilling til i dag, både i 2000, 2001 og her i 2002 med et stadig større flertal bekræfter grundsynspunkterne i den danske politik, men samtidig at der jo ikke foreligger nogen henvendelse og derfor heller ikke skal træffes nogen endelig stilling. Ved debatten i 2000 var der ingen forslag til vedtagelse, i 2001 var der et kort forslag, som vi her inddrager i dette forslag til vedtagelse, som hermed er den længste, der endnu er lavet i dette spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Lars-Emil Johansen (SIU):

Udenrigsministeren nævnte i sit indlæg, at grønlandske synspunkter inddrages i overvejelserne, hvis og såfremt der kom en forespørgsel.

Jeg vil gerne sige, at der jo allerede er grønlandske synspunkter, som bør inddrages i den nuværende diskussion, og som blev udtrykt så sent som for 14 dage siden på Landstingets udenrigs- og sikkerhedspolitiske udvalgsmøde, nemlig at forudsætningen for, at man kan gå videre med diskussion om en eventuel inddragelse af Thuleradaren, er en fornyelse af 1951-forvarsaftalen, som gør, at Grønland bliver en part.

Der er jo rent faktisk et fortillfælde, hvor Danmark og Grønland på udmærket vis har løst et problem, som Danmark og Grønland har været uenige om, nemlig EU-spørgsmålet. Og det er jo nærliggende at opfordre til, at man bruger samme diplomatiske dygtighed og politiske snilde til at prøve at finde en løsning på det problem, der hedder fornyelse af 1951-aftalen, hvor Danmark og Grønland har to forskellige synspunkter.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

For det første synes jeg, at vi mangler en besvarelse fra udenrigsministeren på, om det ikke er fuldstændig logisk, når der fra grønlandsk side siges, at hvis ABM-traktaten tilhører en svunden tid, så gør baseaftalen det også, og derfor er det på tide at få den genforhandlet.

For det andet: Ministeren siger, at et missilskjold ikke er vendt mod Kina. Der er to ting at sige til det:

For det første går jeg ud fra, at ministeren kan bekræfte, at når man i USA diskuterer, hvem der kan være en alvorlig trussel mod USA på længere sigt, og der snakker vi inden for en 20-års-periode, er det land, der bliver nævnt, Kina.

For det andet må man jo spørge: Hvem er missilforsvaret så vendt imod? Ja, det er måske vendt mod de der slyngelstater, som kunne finde på at sende én eller nogle ganske få raketter mod USA. Men i hvert fald ved det besøg, vi havde i USA, var det vores faste forståelse, det var i hvert fald min faste forståelse, at USA aldrig nogen sinde ville acceptere, at et land fik en kapacitet, så de overhovedet kunne sende missilerne over og ramme USA. Derfor vil jeg spørge: Hvem er det missilforsvar egentlig rettet imod?

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Ønsker udenrigsministeren ordet til de to indlæg, og så kommer hr. Søvnal ind? Udenrigsministeren får ordet nu. Det finder vi ud af på en fleksibel måde.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg skal lige have svaret hr. Lars-Emil Johansen: Jeg har hørt hr. Lars-Emil Johansens budskab. Vi har sagt, at vi kan arbejde med tillægsaftaler, men jeg har hørt hr. Lars-Emil Johansens budskab i dag.

Til hr. Søren Søndergaards spørgsmål om, hvem missilforsvaret så er vendt imod, når det ikke er vendt imod Kina: Det er jo ikke vendt mod nogen, der kan sende så mange raketter af sted, som Kina og Rusland vil være i stand til, for man kan ikke lave et raketskjold, der er så tæt. Man skal i øvrigt også bemærke, at det er en teknologi, som tilbydes andre. Altså vi har jo fået tilbudt, de allierede har fået tilbudt, at være en del af skjoldet, også at kunne blive beskyttet af det.

Der kommer jeg så hen til, hvem det så er vendt imod. Ja, det er vendt imod de terrorister eller dem, der kunne anvende missiler imod os i dag, hvor vi er uden en beskyttelse. Der er ingen, der forestiller sig, at Rusland og Kina vil starte en krig med nogle missiler og så regne med, at så er det dét, for der vil jo være masser af plads til gengældelse.

Når vi taler om missilskjoldet, taler vi jo her om en teori, der findes jo ikke engang nogen teknologi, som helt afgørende forklarer, om det er sø-, land- eller rumbaseret.

Så hvem er det så vendt imod? Det er vendt imod dem, der kunne finde på at sende et terrormissil af sted, som et sådan missilskjold ville kunne opfange. Og der synes jeg, som jeg også sagde ved en tidligere debat, at hvis jeg havde en vis sikkerhed for at blive fri for at få et missil i hovedet, så ville jeg såmænd være taknemlig.

Kl. 11.55

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jo, men det vil jo så indebære, at USA vil acceptere, at der er lande, f.eks. Nordkorea, Irak og Iran, der opbygger en kapacitet til at ramme USA med langtrækkende missiler, for hvis man ikke vil tillade dem dét, og hvis man kan gribe ind over for dem, inden de når den kapacitet, er

der jo ikke nogen grund til at have missilskjoldet.

Og så er det bare, jeg siger: Mit klare indtryk, da Det Udenrigspolitiske Nævn var i USA, var, at der var et svar fra den amerikanske administration, der sagde, at man ikke ville tillade nogen lande at få den kapacitet. Har udenrigsministeren en anden vurdering af det spørgsmål?

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg og den danske regering og det store flertal i Folketinget har den opfattelse, at vi ønsker ikke-spredningsregimet gennemført, og det betyder så også, at vi faktisk ikke ønsker disse atomare muligheder spredt videre til Nordkorea, Iran og Irak.

Og så må man så spørge: Hvordan slipper man så fri af skidt, hvis det er der? Nordkorea har missilteknologien, de eksporterer missiler, men de har næppe den kapacitet, som Rusland og Kina vil kunne opbygge, så de kan sende mange af sted. Det vil sige, at det er et eksempel på et land, som i givet tilfælde ville kunne sende et af sted, sådan som der røg et hen over Japan for nogen tid siden, men dette ene ville man altså kunne opfange. Det samme vil jo forhåbentlig være tilfældet med missiler fra Irak og Iran.

Men da vores politik er den, at ikkespredningsregimet skal gennemføres, det svarede jeg jo netop hr. Villy Søvnal tidligere, så er vores politik da også den, at Nordkorea, Iran og Irak heller ikke skal have atomvåben og atommissiler.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Så er det hr. Søvnal, 5 minutter.

Villy Søvnal (SF):

Jeg skal også sige tak for debatten, som på mange måder har været præcis, men også på nogen måder lidt underlig.

Jeg så i en overskrift i går fra Ritzaus Bureau, at USA udtalte, at de så frem til Danmark som formandsland. Jeg må efter at have hørt specielt Venstres ordførertaler i dag sige, at det kan jeg godt forstå, for man får så at sige en direkte europæisk afdeling, hvor man er sikker på, at amerikanske synspunkter bliver gengivet uden misforståelser. Det er jo altid en fordel for et land at have den store sikkerhed indbygget. På den måde synes jeg, at det må være lidt underligt som et regeringsparti, der trods alt også har analytisk kraft, hele tiden at skulle sikre sig, at

analyserne nu stemmer overens med USA, så man ikke kommer i konflikt.

Den næste kilde til forundring var, at Socialdemokratiet holdt, og det vil jeg godt gentage, en ganske glimrende ordførertale indholdsmæssigt, og derefter ender man så i øvrigt med at stemme sammen med partier, der har et grundlæggende andet syn på det, f.eks. hr. Jesper Langballe, som jo repræsenterer det alleryderste både i Danmark og også i forhold til amerikanske sikkerhedspolitiske synspunkter. At dele vedtagelsesmæssig position med Dansk Folkeparti forekommer mig helt underligt, også fordi det jo ikke er et krigerisk forslag til vedtagelse, SF og Enhedslisten har lagt op til.

Tværtimod var der nogle, der havde snakket med nogle om det i går, som sagde, at den er meget blød, hvor vi ganske stilfærdigt beklager, at USA har lavet det her system. Vi siger, at det indeholder en oplagt risiko for, at vi bevæger os ind i et nyt rustningskapløb, der står i vejen for aftaler om ikkespredning af atomvåben, fordi det er klart, at flere lande vil forsøge at få en ret stor mængde atomvåben for dermed at kunne gennembyrde skjoldet. Jeg tror, at hr. Jeppe Kofod fuldt ud deler alle de her beklagelser.

Jeg forstod også på hr. Jeppe Kofod, at han er helt enig i pindene, nemlig at bekræfte og fastholde behovet for det internationale aftalesystem. Det er jo det, vi spiller om: at man har vilighed til også i EU-samarbejdet at prøve at finde en fælles stærk europæisk platform som en modvægt mod de der tendenser med enegang, der er i Bush-administrationen. Og så endelig, at de grønlandske synspunkter skal stå stærkt.

På den baggrund var det, synes jeg, helt underligt at opleve, at Socialdemokratiet ikke valgte at stå ved sine stærke synspunkter i ordførertalen, også i vedtagelsesform.

Så skal jeg sige til fru Gitte Seeberg, der lægger vægt på den 11. september sidste år, og det er der også flere af ordførerne der gør, at man vel kan drage to konklusioner af den 11. september sidste år:

Den ene er at bygge de forsvarsværker højere, der ikke beskyttede den 11. september, og lægge et missilskjold ovenover. Ingen af delene ville have beskyttet mod de tragiske begivenheder den 11. september.

Kl. 12.00

Man kan også drage en anden konsekvens, nemlig at sige, at nu er der mere end på noget tidspunkt behov for, at verden bevæger sig ind i

et aftalesystem, og at vi går efter de lande, der opsiges aftalesystemer.

Til hr. Niels Helveg Petersen, der også beklager opsigelsen og synes, at mit scenarium i for høj grad er et skrækscenarium, der tegner verden sortere, end den faktisk er: Jeg er enig i, at hvis man måler fremskridt fra den kolde krigs ophør og Murens fald, så har det været en periode med både nedrustning og med færre våben. Det har også været en periode med stigende tillid mellem landene. Så der er en række sikkerhedspolitiske gevinster i skyggen af den kolde krigs ophør, helt enig.

Men det, der er dagsordenens pointe i dag, er vel: Hvor bevæger vi os hen nu? Der vil jeg godt spørge: Er ikke også hr. Niels Helveg Petersen noget bekymret over de stærke amerikanske tendenser til enegang, ikke alene i ABM-spørgsmålet, men også i forhold til prøvestop, i forhold til ikkespredning, i forhold til krigsforbryderdomstol, som udenrigsministeren var så venlig at tage med i rækken? Er det ikke bekymrende, at vi oplever den tendens til amerikansk enegang i stigende grad?

Vi står måske om ganske kort tid over for en endnu stærkere sag, nemlig diskussionen om krig mod Irak med eller uden allierede. Er det ikke bekymrende, at vi ser den der fantastisk stærke tendens til enegang?

Så vil jeg godt gemme NATO-diskussionen – jeg har ikke tid til den – til en anden gang, men jeg har anmeldt en forespørgsel, hvor vi får lejlighed til at diskutere det.

Jeg skal sige til hr. Kuupik Kleist og hr. Lars-Emil Johansen, at jeg synes, det er helt rigtigt set, at i en situation, hvor ABM-traktaten fra 1972 anklages for ikke længere at du, så er det vel oplagt at sætte spørgsmålstejn ved 1951-aftalen – den er dog trods alt 21 år ældre – i forhold til Grønland med hensyn til, om den overhovedet stadig har modernitet. Vi deltager gerne fra SF's side i at kigge på det.

Til udenrigsministeren, som erklærer sig som tilhænger af the rule of law: Det tror jeg oprigtigt også på, men da må det bekymre at se de amerikanske bevægelser mod enegang p.t. Det må bekymre også en dansk udenrigsminister. Men tak for debatten.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jo, også jeg er da bekymret over, at amerikanerne ikke vil ratificere den internationale straffedomstol. Det synes jeg er et forkert standpunkt

fra amerikansk side, det har jeg ment hele tiden. Også jeg, som udenrigsministeren var inde på, er selvfølgelig tilhænger af ikkespredningsaftaler.

Men det, der egentlig bringer mig herop, er for det første for at sige, at så får vi diskussionen om NATO ved en senere lejlighed; det glæder jeg mig til. Dernæst vil jeg gerne spørge: Hvad menes der egentlig med den tredjesidste pind i SF's forslag til vedtagelse: »at bekræfte villigheden til i EU-samarbejdet at prioritere arbejdet med at forme fælles udenrigspolitiske standpunkter som en modvægt« til enegang fra amerikansk side?

Hvad er det i sammenhængen her, når vi diskuterer missilforsvar? Er det hr. Søvndals opfattelse, at EU skulle til at beskæftige sig med missilforsvar eller strategiske atomvåben? Der er ikke enighed i EU-kredsen om, at det hører hjemme i EU, kan jeg sige. Men er det virkelig hr. Søvndals opfattelse? Så må jeg sige, at det er et radikalt brud med den hidtidige politik fra SF's side at give EU en kompetence på dette område.

(Kort bemærkning).

Jeppe Kofod (S):

Det er for at svare på hr. Villy Søvndals undren.

Det er sådan, at de partier, som står bag det forslag til vedtagelse, som vi vedtager om lidt eller senere, er de samme partier, som stod bag det forslag til vedtagelse, vi også behandlede i maj måned, hvor vi havde en lignende debat. Og det er den linje, vi har i Socialdemokratiet.

Men dermed ikke sagt, at jeg ikke mener, at det er vigtigt at understrege, at en amerikansk enegang i forhold til opsigelse af ABM-traktaten er beklagelig. Det er noget, vi beklager dybt, fordi det kan give andre lande samme indtryk af, at man bare kan gå enegang, og at der ikke behøver være et internationalt regime, der forpligter landene til bindende aftaler. Det er et meget væsentligt synspunkt for os at få frem.

Der er jeg enig i, at Europa kan danne en modvægt til den enegang. Og vi havde allerhelst set, at USA og Rusland måske også var nået til enighed om at opsiges ABM-traktaten eller lave den om, så den passede til nutidens sikkerhedspolitiske udfordringer. Men det var ikke det, der var tilfældet.

Kl. 12.05

Men vi håber så stadig væk på, og det er også det, vi siger med det forslag her, at man ved det

russisk-amerikanske topmøde senere på året kan nå til en aftale, der går i den rigtige retning.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Villy Søvndal, hvis hr. Søvndal ønsker ordet. Det ser det ud til.

(Kort bemærkning).

Villy Søvndal (SF):

Først til hr. Niels Helveg Petersen, som synes, det er et meget radikalt brud at bekræfte villigheden til i EU-samarbejdet at arbejde for at forme en fælles udenrigspolitik. At det skulle være et voldsomt brud i SF's EU-politik tror jeg skyldes manglende forståelse for, hvad der har været ønsket i SF's EU-politik.

Vi har hele tiden sagt, at det var vigtigt på EU-plan at sikre langt, langt større europæisk fodslag i de afgørende politiske spørgsmål, også i forhold til konsekvenserne af ABM-traktaten, og at prøve at sikre en langt højere grad af fælles europæisk vurdering, for konsekvensen er jo, at det her har stor sikkerhedspolitisk betydning for Europa som sådan, fordi vi jo alle bliver ramt af de sikkerhedspolitisk negative konsekvenser af ophævelse af ABM-traktaten. Man kan håbe, som også hr. Kofod gør, at det her vil bidrage til noget, at der kommer – jeg tror også at hr. Niels Helveg Petersen var inde på det i sit ordførerskab – noget godt ud af aftalen mellem Putin og Bush i slutningen af maj. Det håber vi selvfølgelig alle sammen på.

Kendsgerningen er bare, at ved at erklære villigheden til at opsiges traktater i det omfang, som jeg synes USA gør p.t., er det en chancesejls, vi er ude på. Der kan altid komme noget godt ud af chancesejls. Det kan ikke udelukkes. Men jeg tror, og jeg er ret overbevist om, at konsekvensen af det her bliver en mere usikker verden, hvor usikkerheden er spredt yderligere, hvor spændingerne stiger, hvor landene svarer igen med at opruste til en situation, som er usikker, men karakteriseret ved, at man aldrig ved, om et aftalesystem holder ret lang tid.

Og dermed er summen af overvejelserne, at det betyder større og ikke mindre usikkerhed.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Ja, jeg må på hele sammenhængen forstå, at det altså er hr. Villy Søvndals opfattelse, og, må jeg gå ud fra, også hr. Søren Søndergaards, som er medforslagsstiller til forslaget til vedtagelse, at f.eks. spørgsmålet om ABM-traktat, spørgsmålet

om missilskjold skulle diskuteres i EU's Ministerråd. Det er virkelig det, der ligger i det. I så fald er der tale om en udvidelse af de dagsordener, man har i EU.

Og det er det, jeg finder så interessant. Jeg har godt tidligere set sådan spredte udtalelser rundt omkring i samme retning, men jeg har aldrig set det formuleret som en officiel SF-EL-politik, at vi på dette område skal udvide EU's kompetenceområde.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg tror, vi tager hr. Søren Søndergaard for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det er klart, at det er vores opfattelse, at så længe EU eksisterer, skal EU, når man mødes, træffe nogle fornuftige beslutninger i stedet for nogle ufornuftige beslutninger. Derfor kunne hr. Niels Helveg Petersen jo også konstatere, hvordan vi i forbindelse med mandatgivning eller diskussionen op til det møde, der var forleden dag omkring situationen i Palæstina, havde alle mulige gode forslag til, hvordan EU kunne gøre noget fornuftigt og noget aktivt. Desværre gjorde EU det ikke.

Men det er helt generelt. Vi mener, at når EU er samlet, så skal de bruge de ressourcer til at gøre noget fornuftigt. Det sker alt for sjældent, men vi vil godt være med til at opfordre dem til det.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Søvnald for at besvare spørgsmål fra de to indlæg, hvis der ellers var et spørgsmål i det sidste.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Ja, det sidste var måske ikke så meget rettet mod mig.

Men jeg er lidt overrasket over hr. Niels Helveg Petersens overraskelse, for jeg mener faktisk, at jeg også som EU-ordfører har gjort meget ud af at skrive og sige og gøre opmærksom på, at det for os er vigtigt, at vi bruger det europæiske samarbejde til et forstærket udenrigspolitisk samarbejde som en modvægt mod den amerikanske dominans, der er på verdensscenen, som jeg finder dybt bekymrende, og som en modvægt mod amerikansk tendens til at gå enegang.

Kl. 12.10

Jeg ved ikke, om vi i forhold til Det Radikale Venstre skiller på synspunktet om, hvor militariseret det samarbejde skal være. Det er vi modstandere af. Men vi er i udpræget grad tilhænger af et udenrigspolitisk samarbejde.

Jeg mener, vi har opfordret i adskillige sammenhænge, også i forslag til vedtagelser her i Folketinget i forbindelse med Mellemøstenkonflikten, i forbindelse med andre store konflikter, til, at EU skulle spille en langt, langt, langt større rolle. Så det er vores position, at det ønsker vi, og det overrasker mig, at det overrasker hr. Niels Helveg Petersen,

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Niels Helveg Petersen for den tredje og dermed sidste korte bemærkning til hr. Søvnald.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Problemet er jo ikke den almindelige fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, som den udfolder sig i EU. Det er jo ikke det, vi diskuterer. Der er jeg bestemt også tilhænger af, at det samarbejde skal drives og drives langt, og Europa skal gøre sig store anstrengelser i forhold til at tale med én stemme for at blive hørt bl.a. i Mellemøsten.

Men det, vi her taler om, er altså i og for sig en dagsorden, der drejer sig om ABM-traktat, som drejer sig om missilskjold, at man der skulle forestille sig fra SF's side, at dette skulle optages på dagsordenen i EU's ministerrådsmøde. Det er et interessant synspunkt, fordi det er udtryk for at udvide den kreds af emner, man skal beskæftige sig med inden for EU.

Jeg kan sige, at jeg ikke er tilhænger af det. Jeg mener, at en sådan diskussion hører hjemme i NATO, og det er der en række andre medlemslande der mener. Men det er for mig overraskende, at SF forestiller sig at udvide EU's arbejdsfelt med så store militære og strategiske spørgsmål, som der her er tale om.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnald (SF):

Men så er det jo fint, at vi har debatten, og udmærket, at det giver afklaring at have en debat nogle gange.

Vores ønske med EU er jo bl.a., at vi får et EU, der er udenrigspolitisk, fordi det forfægtter nogle andre synspunkter, bl.a. er langt mere forpligtet på et aftalesystem, end USA er, og ikke i samme

grad er villig til at gå enegang, og at vi får EU til at spille en lang, lang stærkere rolle.

Efter vores opfattelse er ABM-traktat-diskussionen en af de helt afgørende sikkerhedspolitiske diskussioner, og hvis det skal give mening at forsøge at formulere en fælles sikkerheds- og udenrigspolitik, så er det vel helt afgørende, at også EU-kredsen forholder sig til de afgørende temaer og ikke sender dem hen i et enkelt forum, nemlig NATO.

Så derfor er det ikke noget tilfælde, at vi har udtrykt det, som vi har, i form af et forslag til vedtagelse. Vi ser meget gerne et forstærket udenrigspolitisk EU-samarbejde.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Til hr. Søvnal: Jeg synes, det er vigtigt, at der bliver klarhed over forskellen mellem en opfordring til, at man bruger noget fornuftigt, og så måske en forventning om, at det vil ske på kort sigt. Og der vil jeg godt bede hr. Søvnal bekræfte, at vi er meget langt fra en situation, hvor man kan forestille sig, at EU-landene sammen vedtager nogle fornuftige perspektiver på det her område, bl.a. fordi der, som hr. Niels Helveg Petersen gør opmærksom på, også blandt EU-landene jo er en række lande, som har deponeret deres opfattelse i NATO.

Og det er ikke så frygtelig anderledes på det her område som på en lang række andre områder, som EU beskæftiger sig med. Derfor er der absolut ikke noget grundlag, for at vi ligesom skal vente på, at EU går i gang med det arbejde og forholder sig til det arbejde. Der er al mulig grund til, at også den danske regering her og nu spiller en aktiv rolle.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Søvnal og derefter tror jeg, at debatten er ved at ebbe ud.

(Kort bemærkning).

Villy Søvnal (SF):

Jeg er ikke voldsomt uenig med hr. Søren Søndergaard i hans synspunkt. Det er klart, at vi selvfølgelig skal spille den rolle, at vi skal bruge det danske Folketing til at formulere positioner. Det er jo det, vi gør.

Men når vi har gjort det, er det til gengæld helt afgørende, at vi også prøver at gøre nogle af de standpunkter til europæiske standpunkter, bl.a. fordi Europa i forhold til USA på alle – stort set – afgørende store sikkerhedspolitiske spørgs-

mål i øjeblikket har en anden tilgang til det, end USA har, og vi har voldsomt brug for af hensyn til verdensfreden, tror jeg, at sikre en modvægt mod den kolossale amerikanske dominans, viser i øjeblikket.

Kl. 12.15

Hermed sluttede forhandlingen.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Som allerede meddelt vil afstemningen om de fremsatte forslag til vedtagelse først finde sted på tirsdag, den 9. april 2002.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 183: Forslag til lov om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder.

Af udenrigsministeren (Per Stig Møller).
(Fremsat 21/3 2002).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Troels Lund Poulsen (V):

For ikke så mange år siden regnedes studiet af internationale forhold i visse akademiske kredse som en andenrangs og halvsukur nicherdisciplin, men på det seneste er denne holdning blevet gjort til skamme. Det er i dag klart, at studiet af internationale forhold har sin videnskabelige berettigelse. Det lovforslag, der foreligger fra udenrigsministeren, skal understøtte dette.

Forslaget skal således hjælpe til, at et sammenhængende og koncentreret forskningsmiljø bliver skabt i Danmark. Det gøres konkret ved at slå Dansk Udenrigspolitisk Institut, Center for Udviklingsforskning, Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier og Center for Freds- og Konfliktforskning sammen til Institut for Internationale Studier under en fælles administrativ struktur.

Derudover skabes Institut for Menneskerettigheder, der skal omfatte de aktiviteter, som Det Danske Center for Menneskerettigheder hidtil har varetaget.